

Economisch-Statistische Berichten

Ondernemingsgrootte in Amerika

★

Prof. J. Brands

De middengrote onderneming
in Nederland

★

Drs J. C. Bottema

Enige aspecten van de
rijwielbandenindustrie in Nederland

★

J. van Exter

Is de Wet Autovervoer Goederen
een coördinatiewet?

★

Mr F. J. van der Dussen

De Visserijconferentie
der Verenigde Naties te Rome

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

40e JAARGANG

No 1985

WOENSDAG 29 JUNI 1955

De **NIEUWE ROTTERDAMSE COURANT** vraagt voor haar rubriek Economie en Financiën een jonge

doctorandus in de economie

(bedrijfseconomische richting)

Enige journalistieke of publicistische ervaring strekt tot aanbeveling. Eigenhandig geschreven sollicitaties, houdende inlichtingen over persoonlijke bijzonderheden, verloop van de studie, opgedane ervaring en referenties, moeten worden gericht tot de hoofdredacteur van de N.R.Ct., Witte de Withstraat 73 te Rotterdam.

Bij de

PROVINCIALE ZIEKENHUIZEN VAN NOORD-HOLLAND

vaccert de functie van

administratief Hoofdambtenaar

bij de afdeling
Personeelszaken

met standplaats te Santpoort.

Gezocht wordt een **representatieve persoonlijkheid** met brede algemene ontwikkeling, goed stylist zijnde en met gedegen kennis van de sociale wetgeving en ervaring in modern personeelbeleid.

Leeftijd niet jonger dan 30 jaar.
Salaris van f 7.608.- tot f 9.228.-.

Schriftelijke sollicitaties met uitvoerige inlichtingen te richten tot de Economisch-Directeur van de Provinciale Ziekenhuizen te Santpoort-Station.

GEMEENTE ENSCHEDE

Bij de accountantsdienst kan in de rang van administrateur worden geplaatst een

ACCOUNTANT V.A.G.A. of N.I.V.A.

De te benoemen functionaris zal het diensthoofd ter zijde dienen te staan in diens controlerende en adviserende taken. Bij gebleken bekwaamheid en geschiktheid bestaat de mogelijkheid t.z.f. het diensthoofd op te volgen. Leeftijd bij voorkeur tussen 30 en 40 jaar.

Weddegrenzen f 815,14 en f 975,20 per maand. Aanstelling boven de minimumwedde is mogelijk. Kinder-toelage overeenkomstig de voor het rijkspersoneel geldende regeling. Gehuwden genieten een tegemoetkoming in verplaatsingskosten.

Sollicitatiën met uitvoerige inlichtingen aan burgemeester en wethouders binnen tien dagen na het verschijnen van dit blad. Bezoek alleen na uitnodiging.

R. Mees & Zoonen

Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen

Bij het Secretariaat van de Koninklijke Nederlandse Zuivelbond, Van de Spiegelstraat 16 te Den Haag, kan worden aangesteld een bij voorkeur academisch gevormd

MEDEWERKER VOOR DE AFDELING SOCIALE AANGELEGENHEDEN

Na gebleken geschiktheid zal vaste aanstelling in een inzicht en tactisch karakter van mede representatief karakter volgen.

Kennis van de verhoudingen ten plattelande strekt tot aanbeveling.

Sollicitaties te richten aan bovengenoemd secretariaat.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, 6, Place Royale, Brussel, postcheck-rekening 260.34.
Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 29,—, overige landen f 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

No. 1977: f 2,—

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarieven f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

Ondernemingsgrootte in Amerika

Nu de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel op haar jaarvergadering, naar uit het verslag op blz. 589 van dit nummer moge blijken, in zo ruime mate aandacht heeft geschonken aan de middengrote onderneming in ons land, doet zich een geschikte gelegenheid voor enig licht te doen vallen op de grootte der ondernemingen in Amerika. Een mogelijkheid daartoe biedt een viertal artikelen in de „Survey of Current Business”, waarin de ondernemingen in de Verenigde Staten — met uitzondering van de agrarische ondernemingen en die ondernemingen, wier eigenaren worden gerekend tot de beoefenaren der vrije beroepen — van diverse gezichtspunten uit, o.a. van dat der personeelssterkte, zijn gezien ¹⁾.

Dat de bij velen heersende opvatting, als zou alles in de Verenigde Staten groter zijn dan elders ter wereld, wel enige elementen van overdrijving bevat, wordt uit het cijfermateriaal van de „Survey” reeds aanstonds duidelijk. Van de rond 4 mln ondernemingen — ruim 1 mln meer dan in 1945 — die de Verenigde Staten in 1951 telden, had nl. ca 40 pCt geen betaald personeel in dienst; 75 pCt had een personeelssterkte van minder dan 4, en 95 pCt een van minder dan 20 man. Het aantal ondernemingen, dat aan 1.000 of meer man werkgelegenheid bood, bedroeg 3.200, d.w.z. minder dan 1/10 pCt van het totaal aantal ondernemingen, en slechts 240 ondernemingen hadden een personeelssterkte van 10.000 man of meer.

De belangrijkheid der kleine groep grote ondernemingen van een oogpunt van werkgelegenheid uit, blijkt uit het aandeel in de totale werkgelegenheid dat deze groep voor haar rekening neemt. De 3.200 ondernemingen met 1.000 man personeel of meer — qua aantal, zoals gezegd, nog geen 1/10 pCt der ondernemingen — bood werkgelegenheid aan rond 40 pCt der in de onderne-

mingen werkzaam zijnde loontrekkers en de ondernemingen met meer dan 20 man personeel — 5 pCt der ondernemingen — aan ongeveer 75 pCt der werknemers. Voor de grote groep ondernemingen met minder dan 20 man personeel reesteerde dus een aandeel in de werkgelegenheid van 25 pCt.

De „Survey of Current Business” vestigt er de aandacht op, dat de relativiteit van de begrippen „groot” en „klein” ook op ondernemingen van toepassing is. Immers, een benzinstation met 40 man personeel is een „groot” benzinstation, een staalfabriek met eenzelfde personeelssterkte een „kleine” staalfabriek. Zou in beide gevallen een absoluut personeelssterkte-criterium worden aangehouden, dan zouden beide ondernemingen wellicht „klein” worden genoemd, hetgeen vermoedelijk zou impliceren, dat benzinstations zich nooit „groot” zouden mogen noemen.

De juistheid dezer relativiteit wordt treffend geïllustreerd door nevenstaande tabel. Hierin zijn, bedrijfstaksgewijs, verwerkt de grootste ondernemingen, die tezamen qua aantal resp. 5 en 1 pCt van het aantal ondernemingen in de betreffende bedrijfstakken uitmaken.

De aandelen in de totale werkgelegenheid binnen de bedrijfstak, die deze ondernemingen tezamen voor hun rekening nemen, zijn vermeld in de eerste en derde kolom. De tweede en vierde kolom geven aan het geringste aantal arbeiders, dat in één der betreffende ondernemingen in dienst is: de onderste personeelslimiet van de grote ondernemingen dus. De verschillen in personeelssterkte tussen deze ondernemingen, die elk voor zich tot de groten in hun bedrijfstak behoren, zijn, zoals de tabel duidelijk doet zien, zeer aanzienlijk.

¹⁾ Deze serie is samengesteld door Betty C. Churchill en verschenen in „Survey of Current Business” van resp. Januari, Mei en November 1954, en Mei 1955.

Personeelssterkte in grote ondernemingen

Bedrijfstak	Grootste ondernemingen, uitmakende 5 pCt van alle ondernemingen binnen de groep		Grootste ondernemingen, uitmakende 1 pCt van alle ondernemingen binnen de groep	
	Aandeel in de totale werkgelegenheid	Aantal werknemers in de kleinste der grootste ondernemingen	Aandeel in de totale werkgelegenheid	Aantal werknemers in de kleinste der grootste ondernemingen
Alle bedrijfstakken	76,9	20	60,4	100
Mijnen en steengroeven	76,3	60	52,0	450
Bouwnijverheid	58,2	20	34,6	90
Industrie	73,8	200	56,2	650
w.o. Rubberproducten	80,6	650	58,1	8.000
Papierproducten etc.	61,0	500	25,4	6.000
Leder en lederprod.	53,1	400	35,8	800
Chemische prod. etc.	83,5	150	67,4	900
Houtproducten etc.	49,9	80	26,4	350
Vervoer en public utilities	90,6	30	79,3	300
Groothandel	54,0	35	33,8	90
Kleinhandel	59,5	15	42,5	40
Financiën, verzekering, makelaardij	70,3	15	55,2	60
Dienstverlening	61,0	15	38,6	50

INHOUD

Blz.

Blz.

Ondernemingsgrootte in Amerika	587
De middengrote onderneming in Nederland, door Prof. J. Brands	589
Enige aspecten van de rijwielbandenindustrie in Nederland, door Drs J. C. Bottema	592
Is de Wet Autovervoer Goederen een coördinatie-wet? door J. van Exter	594
De Visserijconferentie der Verenigde Naties te Rome, door Mr F. J. van der Dussen	595

Internationale notities:	
De Amerikaanse conjunctuur in het eerste kwartaal van 1955, door Drs R. Iwema	597
Aantekening:	
Hoge olieprijsen in West-Europa, door F. S. Noordhoff	598
Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet	600
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Mei 1955, door Dr L. Delmotte	601
Recente economische publicaties	602

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Prof. J. BRANDS, De middengrote onderneming in Nederland.

Ter gelegenheid van de 172ste jaarvergadering van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel zijn door een viertal prae-adviseurs verschillende aspecten van de middengrote onderneming in Nederland belicht, nl. door Dr J. C. Hooykaas: de algemene en de commerciële leiding in de middengrote industriële onderneming; Prof. Ir D. Dresden: het organisatorisch en het technologisch aspect; P. J. Spoorenberg: financiering, mogelijkheden en moeilijkheden; Prof. H. W. Lambers: sociale en economische facetten. In dit artikel wordt allereerst de inhoud der verschillende prae-adviezen, die kennelijk doordat de prae-adviseurs in aanzienlijke mate onderling overleg hebben gepleegd, de totale indruk van een tamelijk afgerond geheel achterlaten, in hoofdtrekken weergegeven. Vervolgens wordt aandacht geschonken aan de op de toelichtingen der prae-adviseurs gevolgde discussies, waarbij zeer uiteenlopende onderwerpen — zoals de vraagstukken, die de opvolging in deze ondernemingen met zich brengt; het vraagstuk van het aantrekken van academisch gevormd personeel; het vraagstuk der samenwerking tussen deze groep ondernemingen en de financieringsproblemen — werden besproken.

Drs J. C. BOTTEMA, Enige aspecten van de rijwielbandenindustrie in Nederland.

In dit artikel wordt aan de hand van productie-, in- en uitvoercijfers de ontwikkeling van de Nederlandse industrie van rijwielbanden nagegaan. Deze industrie was vóór de tweede wereldoorlog de belangrijkste sector van de rubberverwerkende industrie. Ondanks de gestadige toeneming van de productie is de relatieve betekenis van dit onderdeel der rubbernijverheid in de jaren na de oorlog geleidelijk afgenomen. Na een betoog over de gang van zaken in deze bedrijfstak gedurende de depressie van de jaren dertig, concludeert schrijver, dat bij een neergaande conjunctuur de totale vraag naar rijwielbanden enigermate zal toenemen. Bezieet men nu de binnenlandse aankopen in de depressie van de jaren dertig, dan blijkt dat inderdaad een dergelijke ontwikkeling heeft plaats gehad. Ten aanzien van de uitvoer heeft de rijwielbandenindustrie zich zeer gevoelig voor de conjunctuur getoond. De structuur van de gehele afzetmarkt is uit een oogpunt van conjunctuur evenwel betrekkelijk gunstig. Immers, voor een belangrijk gedeelte steunt men op de binnenlandse markt, terwijl voorts een gunstige spreiding van de export aanwezig is.

J. VAN EXTER, Is de Wet Autovervoer Goederen een coördinatiewet?

Het antwoord op de vraag, of de Wet Autovervoer Goederen uitsluitend een instrument is tot ordening van de verhoudingen binnen de bedrijfstak van het wegvervoer, dan wel mede dient tot het bepalen van de plaats, welke het wegvervoer inneemt temidden van de andere vervoerstakken, is voor de economische opbouw van het Nederlandse vervoerapparaat van bijzonder belang. Is het eerste het geval, dan kan worden volstaan met een afweging van belangen binnen de bedrijfstak van het wegvervoer alleen, in het andere geval zullen bij de beoordeling eveneens betrokken moeten worden de belangen van binnenvaart en spoorwegen en in principe ook die van de luchtvaart. Schrijver gaat nu in de eerste plaats na, welk licht de Wet zelf ontsteekt, en vervolgens wat de Uitvoeringsbepalingen van de Wet Autovervoer

Goederen alsmede de bij A.M.v.B. voor het vergunningverlenend orgaan uitgevaardigde Richtlijnen behelzen met betrekking tot de verlening van vergunningen. De conclusie luidt, dat de Wet Autovervoer Goederen wel degelijk beoogt een afweging van de belangen van het gehele vervoerwezen, daarmede strevende naar een economische opbouw van het Nederlandse vervoerapparaat in zijn totaliteit.

Mr F. J. VAN DER DUSSEN, De Visserijconferentie der Verenigde Naties te Rome.

De 9de Algemene Vergadering der V.N. heeft ingevolge een resolutie van 14 December 1954 een technische conferentie van visserijdeskundigen bijeengeroepen, welke het probleem van de internationale bescherming van de levende rijkdommen der zee moest bestuderen en wetenschappelijke en technische aanbevelingen moest doen als technische bijdrage aan het werk van de Commissie voor Internationaal Recht. Deze Commissie tracht o.a. tot enkele fundamentele rechtsregels voor de visserij te komen. Schrijver schenkt in dit artikel aandacht aan de resultaten van bedoelde, van 18 April tot 10 Mei jl. te Rome gehouden, Visserijconferentie. De conclusies, die de Conferentie heeft bereikt, zijn, wat het werk van de Commissie voor Internationaal Recht betreft, vrij onbevredigend uitgevallen. Het is met name een gemis, dat de Conferentie zich niet heeft uitgesproken over de wenselijkheid om te komen tot een mondiale visserij-autoriteit. De gunstige zijde der Conferentie vormden de nuttige contacten, welke gelegd werden en het feit, dat men thans vrij nauwkeurig de wederzijdse standpunten en motieven kent.

— SOMMAIRE —

Prof. J. BRANDS, Les entreprises de moyenne grandeur aux Pays-Bas.

A l'occasion de la 172e réunion annuelle de la Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel, quatre rapporteurs ont mis en lumière différents aspects de l'entreprise de moyenne grandeur aux Pays-Bas. Cet article traite des rapports ainsi que des discussions auxquelles ceux-ci ont donné lieu.

Drs J. C. BOTTEMA, Quelques aspects de l'industrie des pneus de vélos aux Pays-Bas.

Cet article commente le développement de cette industrie sur base des chiffres de production, d'importation et d'exportation. C'était, avant la guerre le secteur le plus important de l'industrie du caoutchouc, mais son importance a graduellement décliné.

J. VAN EXTER, La Loi sur le transport de marchandises par route est-elle une loi de coordination?

L'auteur répond affirmativement au point de savoir si cette loi se rapporte uniquement à l'économie du transport routier ou celle du transport en général. Cette loi s'occupe certes des intérêts du transport en général.

Mr F. J. VAN DER DUSSEN, La Conférence de la Pêcherie des Nations Unies à Rome.

Une conférence de la pêche s'est tenue à Rome du 18 avril au 10 mai dernier, qui avait pour objet l'étude du problème de la protection internationale des richesses marines. Elle avait également pour mission de faire des recommandations scientifiques et techniques, comme contribution à l'oeuvre de la Commission du Droit International. L'auteur examine les résultats de cette conférence.

De middengrote onderneming in Nederland

De 172ste jaarvergadering van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel, op 16 en 17 Juni jl. te Enschede gehouden, mocht zich verheugen in grote belangstelling van de zijde van de leden, die ten getale van ongeveer 400 waren tezamengekomen. Onder de talrijke gasten bevonden zich de Minister van Economische Zaken, de Staatssecretaris van Financiën, de Directeur-Generaal voor Handel en Nijverheid, de Commissaris der Koningin in Overijssel en de Burgemeester van Enschede.

De voorzitter, Prof. G. A. Weijer, deelde mede, dat in 1952 wijlen de heer Veen, lange tijd voorzitter van het Departement Zaanstreek en lid van het Hoofdbestuur, het Dagelijks Bestuur opmerkzaam maakte op de moeilijkheden, waarin vele middengrote bedrijven en familie-vennootschappen van lieverlede door een samenstel van oorzaken waren komen te verkeren. Noodzakelijke uitbreidingen en modernisering worden vrijwel onmogelijk gemaakt door gemis aan liquide middelen, mede als gevolg van zeer hoge belastingen. Tarieven en zonderlinge technieken van enkele belastingen, irreele wijze van waardering van incurante aandelen, bijzondere belastbaarheid bij „aanmerkelijk belang” e.d. leveren inderdaad hele reeksen van problemen op, voornamelijk voerende naar het terrein van de liquiditeit.

Het Dagelijks Bestuur bleek van mening, dat de betrokken groep van ondernemers en ondernemingen van uitzonderlijk grote waarde is voor de economie van ons land. Aan een commissie werd opgedragen, na te gaan, welke de betekenis is van de middengrote ondernemingen voor de Nederlandse volkskracht en te onderzoeken of de ontwikkeling van deze volkskracht belemmerd wordt door eventuele hinderpalen, welke de ontwikkeling van het middengrote bedrijf in de weg staan. Deze „Commissie Lambers” moest ervaren, dat bezwaarlijk is vast te stellen, wat precies onder het begrip „middengrote onderneming” moet worden verstaan, dat literatuur over het onderwerp zeer schaars is, statistieken betreffende de essentiële fenomenen vrijwel ontbreken en aan een volledige enquête niet viel te denken. Wel kwam zij tot de conclusie, dat, hoewel het onderwerp in zijn totaliteit nog ongrijpbaar is, het niettemin een aantal punten van voldoende algemeen belang bevat om het geschikt te maken voor een bespreking ter jaarvergadering.

Op deze conclusie baseerde het Dagelijks Bestuur het op de agenda van de jaarvergadering 1955 plaatsen van het onderwerp, hoewel er alle kans is, dat „wat wij vandaag doen nog weinig anders is dan het zeer voorzichtig besluipen van het probleem, weinig meer dus dan een eerste oriëntatie”. De voorzitter besloot zijn inleiding met het verzoek, de discussies niet al te zeer te brengen op het netelige terrein van de belastingen. Het is duidelijk, dat de financieringsvraagstukken hier ten nauwste samenhangen met de fiscale politiek van de Overheid. Het zou daarom wel eens zo kunnen lopen, dat de vergadering een onevenredig groot deel van haar tijd zou gaan besteden aan fiscale kwesties, hoewel de andere facetten van het probleem ook zeer belangrijk zijn. Inleiders zowel als debaters hebben deze opmerking ter harte genomen, zodat er zich geen discussie heeft ontwikkeld op het bijzonder belasting-technisch gebied, eigenlijk alleen toegankelijk voor experts.

De prae-adviezen.

De vier prae-adviseurs hebben kennelijk in aanzienlijke mate onderling overleg gepleegd, waardoor de totale indruk van een tamelijk afgerond geheel werd verkregen.

Dr J. C. Hooykaas heeft zich bezig gehouden met de algemene en de commerciële leiding in de middengrote industriële onderneming. Kenmerkend is bij de middengrote onderneming (m.o.), dat de algehele leiding nog in één hand berust. Na de tweede wereldoorlog is de taak van de ondernemer uitgebreid en zeer zwaar geworden, in verband met economisch-politieke en technologische ontwikkelingen. Hij zal derhalve moeten delegeren, medebestuurderen aantrekken of taken overdragen. Ten aanzien van de opvolging kan worden geconstateerd, dat bij de m.o. de familieverhoudingen een te grote rol kunnen spelen.

De omstandigheid, dat wij in een klein land leven en ten eerste afhankelijk zijn van de handelspolitiek van andere landen, de toenemende noodzaak van meer intensieve markt oriëntering, van bestudering van mogelijkheden voor specialisatie, toelevering, combinatievorming, leidden Dr Hooykaas tot het inzicht, dat samenwerking van ondernemingen, waarbij de essentialia van ieder der samenwerkende ondernemingen — prijspolitiek en hoeveelheidspolitiek — echter niet mogen worden aangetast, thans moet worden bepleit. De oude traditie van sterk individualisme zal meer en meer plaats moeten maken voor begrip voor de noodzaak tot samenwerking en daarnaast wellicht tot het prijsgeven van een deel der zelfstandigheid.

* *

Het is niet verwonderlijk, dat Prof. Ir D. Dresden, voorzitter van de Nijverheidsorganisatie T.N.O., wees op de plicht, die de ondernemer heeft tegenover zichzelf en tegenover onze nationale welvaart, bereid te zijn tot samenwerking, teneinde te sparen op kosten en investeringen, toeleveringsbedrijven te stichten en gecombineerde afzet ter hand te kunnen nemen. Het prae-advies behandelt de organisatorische en technologische aspecten. De leider van de m.o. is in zekere zin te klein voor tafellaken en te groot voor servet. Dit leidt er toe, dat van hem een speciale inspanning wordt geëist voor het vervullen van bepaalde stukken van zijn taak, en wel in het bijzonder op het gebied van de organisatie en op dat van de techniek.

De organisatie binnen de onderneming met betrekking tot op elkaar volgende niveaus in de leiding wordt gewoonlijk met lijn-organisatie aangeduid. De inleider spreekt liever van serie-schakeling. Naarmate het aantal trappen in de serie-schakeling toeneemt, zal het meer en meer nodig zijn op bepaalde punten steun te vragen van specialisten, — staffunctionarissen in te schakelen, door Prof. Dresden betiteld met de benaming „kortsluiters”. Er zijn dus serie-schakelingen en kortsluit-schakelingen en aan deze kortsluit-schakelingen bestaat het meest behoefte bij de grootste bedrijven. Uit het oogpunt van organisatie is er dan een principieel verschil tussen de bedrijven met en die zonder kortsluiting; hier ligt dan een criterium voor het begrenzen naar boven van de m.o. Bij de m.o. zullen dergelijke specialisten, die de rol van kortsluiters vervullen, in de organisatie meestal ontbreken, zodat de ondernemer meer is aangewezen op specialistische hulp en voorlichting van buiten af.

In verschillende opzichten is de m.o. organisatorisch in het voordeel, vergeleken met de kleine en de grote, terwijl zij de enkele nadelen van haar organisatie zeer wel kan opheffen door samenwerking met andere ondernemingen en voorts met behulp van specialisten. Belangrijk is op te merken, dat voor de m.o. in bijzondere mate geldt, dat haar organisatieschema moet worden aangepast aan de aard der beschikbare goede krachten en dat het geen zin heeft te proberen het tegenovergestelde na te streven.

Technisch is de m.o., vergeleken met de grote ondernemingen, in het nadeel. Maar in het bijzonder ook de technische moeilijkheden kunnen worden opgelost, wanneer de leiding bereid is zich te laten voorlichten en gebruik te maken van samenwerking met collega's.

Voor de m.o. geldt over de gehele linie, dat het heel wat meer voordelen biedt met elkaar op te treden dan tegen elkaar.

* *

Het prae-advies van de heer P. J. Spoorenberg behandelt de financiering van de m.o.: mogelijkheden en moeilijkheden. De inleider gaat er van uit, dat de grote meerderheid van het Nederlandse volk de mening is toegedaan, dat een ondernemingswijze georganiseerde productie de meest doelmatige is en het een maatschappelijk-economische organisatievorm wenst, waarbij de welvaart primair het resultaat is van private economische beslissingen. Onze industriële opbouw wordt gekarakteriseerd door de overheersing van de middengrote en de kleine ondernemingen. Dit brengt met zich, dat men ontstaan en bestaan, opbloei en uitgroei van de m.o. zoveel als mogelijk is zal dienen te bevorderen.

Vroeger was het gemakkelijker dan thans om door eigen besparingen een geleidelijke uitbreiding te financieren. Door de gewijzigde belastingwetgeving kunnen de ondernemers niet meer voldoende sparen, terwijl de kapitaalbehoeften door het voortschrijden van de technische ontwikkeling hand over hand toenemen. De financiering zal voor de m.o. een probleem blijven, zolang:

1. de waardedaling van het geld zich voortzet;
2. de snelle technische vooruitgang telkens nieuwe investeringen vergt;
3. de belastingen een groot deel van de bruto opbrengst eisen.

Het zou, aldus de heer Spoorenberg, een illusie zijn te verwachten, dat de taak van de Overheid met aanmerkelijk lager kosten kan worden vervuld en de belastingdruk in haar totaliteit belangrijk zou kunnen worden verminderd of verlegd, bijv. van de directe naar de indirecte belastingen. Het streven moet er dan voornamelijk op gericht zijn, de belastingdruk daar te verlichten, waar deze bijzonder scherp knelt.

Bij de vennootschap onder firma wordt de Inkomstenbelasting naar persoonlijk inkomen geheven, ook over dat gedeelte daarvan, hetwelk de onderneming zelf nodig heeft. Bij de N.V. met besloten karakter kan de „aanmerkelijk belang”-regeling een extra bezwaar betekenen. Misschien zou de m.o. gebaat zijn met een aparte rechtsvorm, die voor haar meer geschikt is dan enerzijds de vennootschap onder firma, aan welke zij ontgroeid is en anderzijds de N.V., welke voor haar bezwaren oplevert in het bijzonder door de „aanmerkelijk belang”-regeling en door de fiscale wijze van waardering van (incourante) aandelen bij de heffing van successierechten.

Ten aanzien van de mogelijkheid tot herkapitalisatie

bepleit de heer Spoorenberg dat deze, onder zekere voorwaarden, blijvend wordt toegestaan. Onjuist acht hij, dat bij de firma geen pensioenregeling voor de vennoten is toegelaten met voor de Inkomstenbelasting aftrekbare premie.

* *

Prof. H. W. Lambers heeft de sociale en economische facetten van de m.o. aan de orde gesteld en is begonnen met een poging tot statistische benadering van het begrip m.o.: „een tocht langs het statistische prikkeldraad”. Een bron, die langzamerhand belangwekkende gegevens verschaft, is de statistiek van de ondernemingen, uitgegeven door de Rijksverzekeringsbank, thans met cijfers van 1903-1953. Een personeelsbezetting van ongeveer 50 personen wordt in de huidige tijd vrij algemeen als maximumgrens voor de kleine onderneming aanvaard. Als bovengrens kiest Prof. Lambers de onderneming met 500 werknemers, in verband met de verhouding van het aantal arbeiders tot „het overige personeel” (bij de ondernemingen met minder dan 50 man en bij die met meer dan 500 man is het overige personeel naar verhouding groter dan bij de daartussen gelegen groep). Voorts ziet men in de onderneming tot 500 man de maximale omvang van een bedrijf, waar men elkaar nog kent, zonder veel tussenschakels. Zo wordt dan als m.o. beschouwd de onderneming met een personeelssterkte tussen de 50 en 500 man. De groep middengroot omvatte in 1953 rond 5.000 ondernemingen met ruim 650.000 werknemers.

Als zaken met minder dan 10 man buiten beschouwing blijven, omvat deze groep bijna 20 pCt van het aantal ondernemingen, met ongeveer 37 pCt van het totaal der werknemers. Ruim 5.000 ondernemingen met rond 1/3 van het aantal werkenden vormt het veld van onderzoek. Het meest karakteristiek is in deze groep de positie van de ondernemer. Deze kan nog de absolute spil van het bedrijf zijn, doch tevens is dit bedrijf zover uitgegroeid, dat hij niet de enige uitvoerder van beslissingen op elk gebied kan blijven. Er is een zekere tweeslachtigheid. Het beleid bepaalt het welslagen. (Terecht hoort men zeggen: „Er zijn geen goede en slechte zaken; er zijn alleen maar goede en slechte directeuren”). De ondernemer zal een stap terug moeten doen, waardoor de specialist, onder welke benaming dan ook, deel krijgt in de leiding, dan wel als adviseur medewerkt. Twee vragen komen op:

1. Vervult het middengrote bedrijf economisch en maatschappelijk een functie, die handhaving van ondernemingen van deze omvang een nuttige en dus wenselijke zaak doen achten?
2. Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord, op welke wijze kan dan worden bereikt, dat het voortbestaan van de m.o. wordt bevorderd?

Elke economische orde zal mensen behoeven, die op eigen kracht eindbeslissingen kunnen en durven te nemen. Een economische orde als de onze heeft van deze mensen, door de combinatie van private en bestuurlijke verantwoordelijkheid, een groot aantal. De omvang van de m.o. is ruim genoeg om besluitvaardigheid ten aanzien van vraagstukken van importantie af te dwingen, anderzijds niet zo groot, dat het geheel niet meer kan worden overzien door een geoefend man. De m.o. is een goede kweekschool voor hen, die de samenhang der ondernemingsproblemen onder de knie moeten krijgen. In vergelijking met de kleine onderneming heeft de m.o. het voordeel van een breder vlak voor technische en admini-

stratieve arbeidsverdeling; tegenover de grote het voordeel der eenvoudige communicatie binnen het bedrijf, met de kostenvoordelen daarvan. Onderzoekingen wezen uit, dat de m.o. tussen de beide uitersten naar kostprijs het gunstigst ligt. Dat is een kardinaal punt voor het voortbestaan van elke onderneming: de kosten per eenheid voortgebracht product. Middelen om deze te drukken zijn te vinden in samenwerking. De ondernemer let vooral op de continuïteit van zijn onderneming, doch deze continuïteit moet weer dienen tot continuering van een gemeenschappelijk welvaartsdoel. Dit is het meest gediend met een zo economisch mogelijke aanwending van de productiemiddelen, met voortbrenging dus met de geringste kosten.

De discussies.

Bij de discussies, na de toelichtingen door de inleiders, werden zeer uiteenlopende aspecten nader belicht. De opvolging bij de m.o. levert een aantal vraagstukken op. Is het gewenst, zoveel mogelijk familie-opvolging te bevorderen, indien althans daarvoor geschikte personen bereid zijn toe te treden? Heeft de familienaam en de familietraditie grote waarde of moet uitsluitend op bekwaamheid worden acht geslagen? Steeds meer gaat de vóóropleiding betekenis krijgen. Vroeger was het alles praktijk. Daarna kwam de eis van de H.B.S., of van de bekende openbare handelsschool in Amsterdam. Nu heeft de academicus zijn intrede gedaan in het bedrijfsleven. Bestaat er nu niet het gevaar, dat er voor de m.o. slechts de tweede keuze overblijft, gezien de grote aantrekkingskracht van de grote ondernemingen? Grote ondernemingen leggen zich veelal zeer toe op doelmatige aanvulling van personeel en zij bieden bekwaame krachten aantrekkelijke kansen. Kennen de m.o. niet nog steeds te veel geheimzinnigheid, als het om belangrijke vraagstukken gaat? Stoten zij de bekwaame buitenstaander niet te veel af?

Opgemerkt werd, hoe het voorkomt dat zoons, die ook andere mogelijkheden zien dan in vaders zaak te treden er voor bedanken, zich al die zorgen en lasten op de hals te halen, waaronder de leider van de m.o. gebukt kan gaan. Inderdaad doen dergelijke lieden er goed aan ander werk te kiezen. Het is een kwestie van instelling. Slechts voor hen, die zelfstandig initiatief weten te ontwikkelen, zelfstandig willen beslissen en zich geheel en ten volle aan de taak willen wijden, biedt de m.o. een aantrekkelijke levensbestemming. Nooit mag familieverband de doorslag geven. Voortzetting van een traditie kan grote waarde hebben, ook commercieel gezien: namen als Wedgwood en Regout werden als voorbeelden aangehaald. Echter gaat voor alles de lust tot zaken doen, de misschien aangeboren neiging tot het ondernemer-zijn.

De psychologische problemen kwamen in de inleidingen niet in voldoende mate aan de orde, aldus een der opmerkingen. Behalve die, welke verband houden met vraagstukken van opvolging, zijn er nog talrijke andere. Hoe is de onderlinge verhouding in de m.o. tussen de groepen van werknemers? Hoe zijn de sociale verhoudingen? Wat kan men bieden tegenover de grote bedrijven met hun vacatiehuizen, cantines en zovele andere attracties? Hoe kan de toch door de inleiders zo belangrijk geachte samenwerking worden verbeterd, waar er onderling wantrouwen bestaat, velen zich angstvallig afvragen of zij wel evenveel, of liever, of zij wel méér terugontvangen dan zij zelf geven? Waardevolle contacten lopen veelal beter in internationaal verband dan landelijk. Men zit

hier te dicht op elkaar. Als men elkander aanvult is samenwerking een tastbaar voordeel. Indien men echter elkaar verdringt is volkomen openheid moeilijk te verwachten, zal men weinig geneigd zijn bijv. tot uitwisseling van technische ervaring.

Tegenover de opmerking, dat men in Nederland toch heus wel de goede Nederlandse producten weet te waarderen, stelde Prof. Dresden zijn ervaring, dat er vaak een ongemotiveerde voorkeur blijkt voor het buitenlandse artikel. In de bekende kwestie van het Rotterdamse trammaterieel bracht hij als zijn mening naar voren, dat er hier aan beide zijden fouten zijn gemaakt: de Nederlandse industrie had tijdig, lang van tevoren, overleg moeten plegen over kwaliteitseisen bij aanvulling van materieel; het gemeentebestuur had aanwijzingen moeten geven op welke wijze men tot voorbereidende arbeid had kunnen komen.

Bij de financieringsproblemen werd de aandacht gevestigd op de voortdurende daling van de waarde van het geld, waar de spaarzin onder lijdt, omdat het zeer wel mogelijk is, dat de koopkracht van de besparingen in de toekomst bitter zal tegenvallen. De dalende koopkracht brengt de waarde van elke in geld uitgedrukte aanspraak overeenkomstig terug en verandert zo de waarde van de eigendom. Dit voert uiteraard naar de vraag, of besparing via de levensverzekeringsovereenkomst niet veel te veel wordt gestimuleerd. De fiscale aftrek voor lijfrenteverzekering en voor pensioenpremie veroorzaakt een overmaat van besparingen bij de institutionele beleggers, naar de zgn. risicovrije sfeer. (Risicovrij met een groot vraagteken, gezien de waardedaling van het geld en de veel te hoge kosten dientengevolge voor hetgeen men uiteindelijk voor zijn verzekering ontvangt). Uit de enorme toevloed van spaargelden naar de institutionele beleggers blijkt de geweldige kracht van fiscale maatregelen, in dezen van fiscale tegemoetkoming.

De eigenlijke vraag is dan ook: *duldt* onze samenleving de zelfstandige ondernemer slechts (zolang er nog niet iets is gevonden, dat bepaald en aantoonbaar beter is), of *wenst* men de ondernemingsgewijze georganiseerde maatschappij werkelijk? Meent onze maatschappij inderdaad bloeiende zaken te zien als een algemeen belang? Als dit laatste het geval is, moet het eenvoudig zijn, de ergste moeilijkheden op financieel gebied tot een bevredigende oplossing te brengen. Gebleken is, hoe eenvoudig het is een fabelachtige ontwikkeling tot stand te brengen bij de institutionele beleggers. Nu bestaat het voornemen, de aftrek voor lijfrentepremie te verhogen tot f 3.600. Op zichzelf genomen begrijpelijk, daar de ouderdomsvoorziening een groter aantal guldens vraagt dan vroeger het geval was. Maar het betekent ook: nóg meer geld naar de zgn. risicovrije sfeer, nóg meer vraag naar belegging in de vorm van obligaties, nóg sterker tendentie naar lagere rentestand voor kapitaal op lange termijn dan in de ons omringende landen. Zouden de besparingen niet veel en veel beter besteed worden als ze ons eigen bedrijfsleven in grotere mate ten goede werden gebracht? Nogmaals, als het de bedoeling zou zijn daarvoor een weg te vinden, dan zou de oplossing niet moeilijk zijn. Fiscale tegemoetkoming bij beschikbaarstelling van kapitaal voor het bedrijfsleven zou wonderen doen.

Tot uitdrukking werd gebracht, dat men er niet komt, als men uitgaat van de gedachte: de opbrengst van de belastingen mag niet lager worden en er kunnen alleen maar enkele knelpunten worden weggewerkt. De mogelijkheid van beïnvloeding van de structuur van het economisch

levén door middel van de belastingen is nu toch wel be-
wezen. De uiteindelijke gevolgen, ook voor zover het
betreft de opbrengst van de belastingen in de toekomst,
zijn niet cijfermatig aan te geven. Vertrouwen in de toe-
komstige ontwikkeling is hierbij zeer belangrijk. Maar
nogmaals, de kernvraag is: hoe staat de volksgemeenschap
tegenover het ondernemingswezen, wenst zij het of dult
zij het slechts.

Besproken werd nog, in hoeverre de m.o. de totale
groei van het bedrijfsleven heeft bijgehouden. Het groei-
percentage van 18 getelde bedrijfstakken is bepaald op
3,1, dat van de middengroete groep op 2,6. Het groei-
percentage van 2,6 ligt behoorlijk boven dat van de beroeps-
bevolking, dat op 1,5 kan worden gesteld. Van gevaar
van verdwijning is geen sprake; het groeipercentage van
alle groepen is positief, behalve voor veenderijen en
mijnbouw. Het achterblijven in groei van de gehele mid-
dengroete groep is vooral veroorzaakt door de ontwikkeling
in twee bedrijfstakken, scheepsbouw en bewerking van
metalen, waar de m.o. in verhouding van het totaal het
minst is toegenomen.

De verandering in markt vormen bracht een verschui-
ving van prijsconcurrentie naar concurrentie met kwali-
teit en reclame. De m.o. heeft door haar mogelijkheid
van gerichte leiding een grote soepelheid, zij kan zich bij
kwaliteitsconcurrentie door haar persoonlijk karakter bij
speciale wensen aanpassen. Dit geeft haar bijzondere kan-

sen ten aanzien van de voortbrenging van het niet-massale
product. Daar, waar research en marktonderzoek op
grote schaal vereist zijn voor het doordringen in een
markt, die door omvattende reclamecampagnes moet
worden behouden, bij het massale consumptiegoed dus,
staat de m.o. als eindleverancier zwak.

Wat de economische orde betreft is de m.o. gebaat
vooral bij conjunctuurstabilisatie. Het gunstigst klimaat
voor haar is een globaal monetair-geleide economie.
Bij gedetailleerd ingrijpen, bij een geleide economie, is zij
in verschillend opzicht in het nadeel: zij is niet groot ge-
noeg om financieel de staf van specialisten te kunnen dra-
gen, die ver doorgevoerde regelingen kunnen verwerken
en zij is, als afzonderlijke onderneming, niet belangrijk
genoeg om aparte regelingen uit te lokken.

In de huidige marktontwikkeling kan de m.o. haar eigen
positie versterken door specialisatie met behulp van voor-
lichtingsinstituten ten aanzien van toegepaste techniek
en marktonderzoek, door samenwerking op deze gebie-
den met even grote ondernemingen en door een nauwge-
zette kostenbewaking.

Ten slotte werd met nadruk naar voren gebracht, dat
is gebleken, dat niet meer heeft plaats gevonden dan een
eerste *verkenning* van het terrein. Het Hoofdbestuur zal
er, naar uit de vergadering wel bleek, goed aan doen,
zich met het onderwerp: „de middengroete onderneming”
te blijven bezig houden.

's-Gravenhage.

J. BRANDS.

Enige aspecten van de rijwielbandenindustrie in Nederland

De industrie van rijwielbanden in Nederland was vóór
de tweede wereldoorlog de belangrijkste sector van de
rubberverwerkende industrie; haar aandeel in de totale
productie bedroeg toen naar schatting 50 pCt. Ondanks
de gestadige toeneming van de productie, is de relatieve
betekenis van dit onderdeel der rubbernijverheid in de
jaren na de oorlog geleidelijk afgenomen. Momenteel is
ongeveer één vijfde gedeelte van de totale productie der
rubberverwerkende industrie afkomstig uit de rijwiel-
bandenindustrie. Dit verschijnsel is eensdeels te verklaren
uit het feit, dat na de oorlog in de anderé sectoren de
productie-omvang ten opzichte van die van vóór 1940
aanzienlijk is gestegen, anderdeels uit de omstandigheid,
dat aan het productieprogramma van de rubberindustrie
een groot aantal artikelen is toegevoegd, zoals auto- en
tractorbanden, artikelen van schuimrubber enz.

De bovengeschetste ontwikkeling komt duidelijk tot
uiting in de navolgende productie-indexcijfers ^{a)}:

	Rubberverwerkende industrie	Rijwielbandenindustrie	
		Buitenbanden	Binnenbanden
1938	100	100	100
1947	200	121	191
1948	288	137	258
1949	261	111	114
1950	335	133	168
1951	343	121	171
1952	347	126	153
1953	437	166	229
1954	493	193	278

a) Maandstatistieken van de nijverheid van het C.B.S.

Gemeten in hoeveelheden bedraagt de jaarlijkse pro-
ductie thans ongeveer 8,2 miljoen stuks buitenbanden en
ongeveer 6,5 miljoen stuks binnenbanden.

De invoer, welke voornamelijk uit België plaatsvindt,
is gedurende de laatste jaren van weinig belang meer.
In 1954 bedroeg de totale invoer van buiten- en binnen-

banden onderscheidenlijk 380.000 en 242.000 stuks of
respectievelijk 4,5 en 3,5 pCt van de productie.

Reeds in de eerste jaren na de oorlog lag de uitvoer
van zowel binnen- als buitenbanden op een betrekkelijk
hoog peil en overtrof dat van vóór de oorlog. In 1949
liep de export van binnenbanden sterk terug, doch sinds-
dien gaf deze een onafgebroken stijging te zien. Na enige
afnemings in 1949 en 1950 van het aantal uitgevoerde
buitenbanden vertoonde deze uitvoer van 1951 af een
gestadige stijging.

Uitvoer van rijwielbanden a)

	Buitenbanden		Binnenbanden	
	× 1.000 stuks	× 1.000 gulden	× 1.000 stuks	× 1.000 gulden
1947	605	2.152	649	906
1948	934	3.382	890	1.245
1949	1.143	3.590	560	571
1950	949	2.847	775	769
1951	948	3.881	1.315	1.806
1952	1.069	3.664	1.361	1.543
1953	1.791	5.212	2.216	2.162
1954	2.878	7.608	3.157	2.881

a) Maandstatistieken van In-, Uit- en Doorvoer van het C.B.S.

Het is een verheugend verschijnsel, dat de export van
deze producten is gericht op een groot aantal over de
gehele wereld verspreid liggende landen. Vooral bij de
buitenbanden is men er in geslaagd een gunstige spreiding
te bewerkstelligen. Opvallend is, dat zowel bij de buiten-
als binnenbanden, de uitvoer naar Afrika in de loop van
de jaren na de oorlog zulk een belangrijke plaats is gaan
innemen. Thans is dit werelddeel een van de belangrijkste
buitenlandse afzetmarkten van Nederlandse rijwielbanden.
In 1954 bedroeg het aandeel van deze markt in het totale
aantal geëxporteerde buitenbanden ruim 25 pCt, terwijl
voor binnenbanden in dat jaar dit percentage zelfs bijna
60 beliep. Tot de voornaamste landen in Afrika, welke

rijwielbanden van onze industrie importeren, behoren Kenya, Belgisch Congo en Nigeria. Voorts worden kleinere hoeveelheden geëxporteerd naar vele andere landen in dit werelddeel.

Op de Europese afzetmarkt van buitenbanden waren aanvankelijk Finland, Duitsland en Oostenrijk de voornaamste buitenlandse afnemers. Deze export is echter van weinig belang meer. Daarentegen vertoonde de afzet naar België een belangrijke toeneming. Werden in 1949 naar dit land nog slechts rond 47.000 banden uitgevoerd, in 1950 bedroeg dit aantal reeds 220.000 en in 1954 zelfs 467.000, dit is ruim 16 pCt van de totale export. Ook de uitvoer naar Portugal gaf de laatste jaren een belangrijke stijging te zien; in 1954 beliep het aandeel van deze uitvoer bijna 6 pCt van de gehele export van buitenbanden.

Bij de binnenbanden was de uitvoer in Europa in de eerste jaren na de oorlog eveneens vooral gericht op Duitsland, Finland en Zwitserland. De laatste jaren is ook deze export echter aanzienlijk teruggelopen. Evenals bij de buitenbanden, vertoonde de export naar België een belangrijke toeneming. Gedurende 1949 werden naar dit land 9.000 banden uitgevoerd, terwijl in 1954 dit aantal 274.000 beliep of ruim 8 pCt van de totale uitvoer.

Behalve in de reeds hierboven genoemde vindt afzet van rijwielbanden plaats — zij het in bescheiden omvang en in wisselende mate — in vrijwel alle landen van Europa.

Een derde belangrijk afzetgebied vormt Zuid-Amerika met Venezuela, Mexico, Columbia en Suriname als voornaamste afnemers.

Van betekenis is voorts de export naar Indonesië. Bij de buitenbanden was in 1954 echter een teruggang te constateren. Daarentegen vond in genoemd jaar een aanzienlijke stijging van de uitvoer van binnenbanden naar dit land plaats. Gezien de dreigende concurrentie van de Japanse industrie is het twijfelachtig of men zich in dit afzetgebied zal kunnen handhaven. Hetzelfde geldt voor Malakka en Singapore, welke gebieden de laatste jaren eveneens voor de Nederlandse rijwielbandenindustrie van betekenis waren.

Vermeldenswaard is nog de export naar de Verenigde Staten van Noord-Amerika en Canada gedurende de laatste jaren. Vooral de export naar eerstgenoemd gebied nam in 1954 aanzienlijk toe.

Interessant is de gang van zaken in deze bedrijfstak gedurende de depressie van de jaren dertig. Hieronder zullen wij de situatie in deze jaren aan een beschouwing onderwerpen.

Was aanvankelijk het bezit van een rijwiel alleen weggelegd voor degenen uit de hogere inkomensklassen, sinds de eerste wereldoorlog kwam hierin geleidelijk verandering. Omstreeks de jaren dertig lag dit vervoermiddel binnen het bereik van vrijwel alle lagen van de bevolking. De fiets was toen geworden een goed, dat voorziet in een onmisbare behoefte. Wat voor het gehele goed geldt, geldt uiteraard ook voor de samenstellende onderdelen, waaronder dus de banden. Aangezien rijwielbanden tot de duurzame gebruiksgoederen behoren is voor de bepaling van de conjunctuurgevoeligheid de wetenschap, dat hier sprake is van een goed, dat voorziet in een noodzakelijke behoefte, niet voldoende. Daarnaast zal moeten worden nagegaan, hoe het met de vervanging gesteld is. De vervangingsaankopen van rijwielbanden zijn afkomstig van gebruikers, die reeds in het bezit van een

rijwiel zijn, welk nog niet voor vervanging in aanmerking komt en van degenen, die hun rijwielen vervangen door nieuwe. Het blijkt nu, dat de aankoop van een nieuwe band ter vervanging van een oude in het algemeen niet of slechts weinig naar een later tijdstip kan worden verschoven. Verlenging van de levensduur door middel van „coveren”, d.i. het voorzien van een band van een nieuw loopvlak, zoals dat bij autobuitenbanden mogelijk is, komt bij rijwielbuitenbanden niet voor toepassing in aanmerking vanwege de relatief hoge kosten, welke hieraan zijn verbonden. Slechts een kleine categorie gebruikers zal in normale tijden eerder tot vervanging overgaan. Een gedeelte van deze groep zal bij een vermindering van de welvaart de vervanging uitstellen, doch de invloed hiervan vormt, gezien de geringe betekenis van deze groep, een te verwaarlozen factor.

Uit het bovenstaande volgt, dat de vervangingsaankopen bij een gelijkblijvend bevolkingsgetal in een periode van neergaande conjunctuur vrijwel op hetzelfde niveau zullen blijven.

De initiale aankopen — afkomstig van degenen, welke voor de eerste maal een dergelijk transportmiddel kopen — zullen in een dergelijke periode bij een constant bevolkingsgetal waarschijnlijk enige toeneming vertonen. Immers, gedurende een depressie zal een aantal auto- en motorrijwielbezitters zich van een rijwiel voorzien, hetgeen eveneens het geval zal zijn bij een aantal gebruikers van openbare vervoermiddelen. Neemt de bevolking toe, dan zullen ook hierdoor de initiale aankopen stijgen. Door de toeneming van de initiale aankopen zullen uiteraard die voor vervanging een stijging te zien geven.

Op grond van het bovenstaande kan men de gevolgtrekking maken, dat bij een neergaande conjunctuur de totale vraag naar rijwielbanden enigermate zal toenemen.

Beziet men nu de binnenlandse aankopen in de depressie van de jaren dertig, dan blijkt dat inderdaad een dergelijke ontwikkeling heeft plaatsgehad ¹⁾. Een uitzondering vormt 1934, toen een lichte daling plaats had ten opzichte van het voorafgaande jaar. Deze daling hield verband met de invoering van de omzetbelasting per 1 Januari 1934. Hierdoor vonden in 1933 aankopen plaats, welke normaliter in 1934 zouden zijn verricht, hetgeen tevens verklaart, dat in eerstgenoemd jaar de afzet in sterkere mate toenam dan overeenkwam met de algemene tendentie.

Aankopen rijwielbanden in het binnenland a)

(in mln stuks)

	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Buitenbanden	3,16	3,11	3,73	3,54	3,97	4,31
Binnenbanden	1,90	2,31	2,70	2,38	2,67	2,82
Totaal	5,06	5,42	6,43	5,92	6,64	7,13

a) Maandstatistieken van de nijverheid en van in-, uit- en doorvoer van het C.B.S.

Bij de productie, gemeten in hoeveelheden, viel in deze jaren eveneens een stijgende tendentie waar te nemen, hetgeen, behalve door de toeneming van de binnenlandse vraag, mogelijk werd door de daling van het aanbod van buitenlandse merken op de markt in het binnenland. De vermindering van de buitenlandse concurrentie was een gevolg van een stringente contingentering van de invoer.

Daarentegen daalde in de eerste jaren van de depressie de waarde van de productie in niet onbelangrijke mate; in 1933 en volgende jaren kan men echter een geleidelijke stijging constateren. Het peil van 1930 werd echter niet bereikt, alhoewel de geproduceerde hoeveelheden dat van

¹⁾ Deze aankopen zijn berekend aan de hand van productie-, in- en uitvoercijfers

genoemd jaar overtroffen. Deze gang van zaken is voor een belangrijk gedeelte een gevolg van de sterke daling van de rubberprijs en de verschuiving naar minder goede kwaliteiten. Een gedeelte van de kosten veranderde vrijwel niet; de rentabiliteit werd door de disparitaire beweging van de prijzen van de eindproducten en van de kosten ongunstig beïnvloed. Dank zij de geleidelijk stijgende heeft de daling van de rentabiliteit echter geen al te grote vormen aangenomen.

Ten aanzien van de uitvoer heeft deze bedrijfstak zich zeer gevoelig voor de conjunctuur getoond. In enkele

jaren tijds daalde de export van deze producten tot op ongeveer een vierde van het peil van 1930.

Hoewel de export van deze bedrijfstak gedurende de laatste jaren aanzienlijk in betekenis is toegenomen — in 1954 werden respectievelijk circa 35 en 50 pCt van het aantal geproduceerde buiten- en binnenbanden uitgevoerd — is niettemin de structuur van de afzetmarkt uit een oogpunt van conjunctuur betrekkelijk gunstig. Immers, voor een belangrijk gedeelte steunt men op de binnenlandse markt, terwijl voorts een gunstige spreiding van de export aanwezig is.

's-Gravenhage.

Drs J. C. BOTTEMA

Is de Wet Autovervoer Goederen een coördinatiewet?

In de laatste openbare zitting van de Commissie Vergunningen Goederenvervoer, waarin een aantal aanvragen om vergunning voor de uitoefening van goederenvervoer per vrachtauto aan de orde waren, is de vraag gesteld of de Wet Autovervoer Goederen (W.A.G.) uitsluitend een instrument is tot ordening van de verhoudingen binnen de bedrijfstak van het wegvervoer, dan wel mede dient tot het bepalen van de plaats, welke het wegvervoer inneemt temidden van de andere vervoerstakken. In het ene geval is alleen de economie van het wegvervoer, in het andere geval de economie van het gehele vervoer in het geding. Het antwoord op de hiervoor vermelde vraag is dan ook voor de economische opbouw van het Nederlandse vervoerapparaat van bijzonder belang.

Is het eerste het geval, dan kan volstaan worden met een afweging van belangen binnen de bedrijfstak van het wegvervoer alleen, in het andere geval zullen bij de beoordeling eveneens betrokken moeten worden de belangen van binnenvaart en spoorwegen, ja, in principe ook die van de luchtvaart. Hieronder zal daarom worden nagegaan in de eerste plaats welk licht de wet zelve ontsteekt, en vervolgens wat de Uitvoeringsbepalingen van de Wet Autovervoer Goederen alsmede de bij algemene maatregel van bestuur voor het vergunningverlenend orgaan uitgevaardigde Richtlijnen behelzen met betrekking tot de verlening van vergunningen.

De Wet.

De artt. 28 en 36 van de W.A.G., betrekking hebbende op de vergunningverlening, bepalen dat de vergunningen voor vrachtautodiensten, afhaal- en besteldiensten respectievelijk voor ongeregeld vervoer per vrachtauto niet worden geweigerd — noch bij de beschikking van de aanvraag wordt afgeweken — dan in het algemeen vervoerbelang.

Dit houdt dus in, dat aan elke vergunningverlening vooraf zal dienen te gaan een toetsing aan het algemeen vervoerbelang. Volgens art. 1 sub k is dit „het belang ener rechtvaardige en — ook uit een algemeen maatschappelijk oogpunt — evenwichtige behartiging der onderscheidene bij het vervoer van goederen betrokken belangen”.

Van enige beperking dier belangen tot die van één vervoertak rept de Wet dus niet. In de redactie van de in het oorspronkelijk ontwerp van Wet van Minister Vos voorkomende term „vervoer van goederen met vracht-

auto's”, zijn de laatste twee woorden doelbewust geschrapt ¹⁾.

Ook elders is in de Wet diezelfde gedachte van een relatie aan de totaliteit van het gehele apparaat tot het vervoer van goederen neergelegd, zonder dat te beperken tot alleen het vervoer van goederen met vrachtauto's.

Zij komt bijv. tot uiting in art. 21 W.A.G., volgens hetwelk vergunningen voor vrachtautodiensten en afhaal- en besteldiensten voor vrachtautodiensten en afhaal- en besteldiensten worden ingetrokken op grond van het algemeen vervoerbelang. Hier maakt de wet dus de belangen van de andere takken van vervoer mede tot grond voor de intrekking van de vergunning.

Zij spreekt ook in de artt. 6 en 7 van de W.A.G., waarin de positie wordt geregeld van de Advies-Commissie Goederenvervoer. Tot haar taak behoort het de Minister hetzij op verzoek, hetzij eigener beweging van advies dienen in *alle vraagstukken van algemene aard*, het vervoer van goederen met vrachtauto's betreffende ²⁾.

In de rede, waarmede de Minister deze Commissie installeerde, wordt die in de meest ruime zin op te vatten adviserende taak nog eens onderstreept als te liggen in het algemene coördinatie vlak: „... dat de taak van uw Commissie breder is dan het alleen bezien van de belangen van het weg- en watervervoer bij het samenstellen van uw advies. Daar, waar de belangen van weg- en watervervoer aanrakingspunten vertonen met het railvervoer, zal dit laatste ook in de beschouwingen kunnen worden betrokken”.

Het feit ten slotte, dat de in art. 8 van de W.A.G. met de vergunningverlening belaste Commissie Vergunningen Goederenvervoer (C.V.G.) dezelfde is, die de krachtens art. 7 van de W.G.B. ingediende aanvragen om vergunning voor vervoer met binnenschepen behandelt, accentueert eveneens de coördinatiegedachte van de W.A.G.

De Uitvoeringsbepalingen.

Niet alleen de Wet, maar ook de Uitvoeringsbepalingen ademen dezelfde coördinatiegedachte.

Zo bepaalt art. 114 U.A.G. lid 2 b, dat de Rijksinspecteur van het Verkeer bij zijn beoordeling van de ontwerp-dienstregeling o.a. op moet letten „of de

¹⁾ Minister Spitzens gaf in de Toelichting op de Nota van Wijzigingen op het gewijzigd Ontwerp van Wet de volgende motivering: „De ondergetekende acht het juist buiten twijfel te stellen, dat alle bij het vervoer betrokken belangen in het oog gevat moeten worden, dus niet alleen die van andere ondernemingen van wegvervoer, doch ook die van andere vervoerstakken...” (Wetsontwerp no 635, stuk 10, blz. 48 eerste kolom).

belangen van andere geregelde diensten tot vervoer van goederen niet op onredelijke wijze worden geschaad". Ook hier dus „het vervoer van goederen" in zijn totaliteit.

Zo schrijft art. 111 U.A.G. voor, dat — alvorens de Minister tarieven voor het vervoer van goederen met vrachtauto's goedkeurt of voorschrijft — hij eerst de Advies-Commissie Goederenvervoer zal horen. Ook hieruit spreekt de coördinatiegedachte, omdat die Commissie tevens adviseert inzake het vervoer met binnenschepen. De Minister acht die bepaling in het U.A.G. in zijn hiervoor reeds vermelde installatierede dan ook een gelukkige. Hij zegt daarvan: „De tarieven immers zijn uitermate van belang voor de coördinatie van het vervoerwezen. Het spreekt dan ook welhaast vanzelf dat uw Commissie, die naar onze mening juist *i.v.m. de coördinatie* een algemeen adviserende taak heeft, hierover wordt gehoord".

De richtlijnen.

Een oppervlakkige beschouwing zou hier de indruk kunnen vestigen, dat de door Wet en Uitvoeringsbepalingen getrokken lijn met deze Richtlijnen wordt doorbroken. Immers, de *bijzondere* richtlijnen met betrekking tot de vergunningverlening voor vrachtautodiensten (II B sub 3) en ongeregeld vervoer (II C sub 4) schrijven voor, dat rekening moet worden gehouden met de behoefte aan vervoer op het betrokken traject, respectievelijk de behoefte aan vervoergelegenheid voor de voorziening, waarin de onderneming naar haar aard in aanmerking komt. Dat is hier dus de vervoerbehoefte binnen de bedrijfstak zelve ³⁾.

De richtlijnen in het voor *alle* aanvragen geldende algemene gedeelte aan de Commissie Vergunningen Goe-

¹⁾ De aandacht zij er op gevestigd, dat dezelfde Commissie krachtens art. 6 van de Wet Goederenvervoer Binnenscheepvaart haar bemoeiingen mede uitstrekt tot het vervoer van goederen met binnenschepen, en haar samenstelling mede op die taak is afgestemd.

²⁾ De beoordeling van afhaal- en besteldiensten blijft niet binnen de bedrijfstak begrensd. Volgens de richtlijn II B sub 6 dient daarbij nl. rekening te worden gehouden o.a. met de belangen van ondernemingen van diensten tot vervoer van goederen, die overigens in dat gebied werkzaam zijn.

derenvervoer schrijven echter voor bij te nemen beschikkingen de voor alle aanvragen geldende *algemene* richtlijn (II A sub 1) in het oog te houden: „Het vergunningverlenend orgaan richt, acht gevende op de behoeften van de verladere en de belangen van de vervoerondernemingen, zijn werkzaamheid op het verzekeren van een uit algemeen maatschappelijk oogpunt verantwoord *apparaat voor het vervoer van goederen*".

Daardoor is de beoordeling van vrachtautodiensten en ongeregeld vervoer ondergeschikt gemaakt aan die algemene correctieve toetsing, die een „verantwoord apparaat voor het vervoer van goederen" moet verzekeren. En dat wil dus ook hier weer zeggen: rekening houden met de totaliteit van de door alle takken van vervoer geboden vervoerverzorging.

Ook voor het grensoverschrijdend vervoer is de lijn doorgetrokken. De richtlijnen voor de N.I.W.O. — het orgaan, waaraan krachtens art. 84 U.A.G. de bevoegdheden van de C.V.G. met betrekking tot het grensoverschrijdend vervoer zijn overgedragen — hebben een overeenkomstige inhoud als die voor het binnenlands vervoer. Volgens art. 4 sub a dier richtlijnen dient de N.I.W.O. haar werkzaamheden eveneens te richten op het verzekeren van een uit een algemeen maatschappelijk oogpunt verantwoord apparaat voor het grensoverschrijdend vervoer van goederen tegen vergoeding. Ook bij het grensoverschrijdend vervoer dient de beoordeling dus te geschieden volgens dezelfde algemene coördinerende maatstaven als voor het binnenlands vervoer gelden.

De in de aanhef opgeworpen vraag, of de W.A.G. een instrument is tot coördinatie, levert na het vorenstaande o.i. geen probleem. De conclusie moet luiden, dat de W.A.G. wel degelijk beoogt een afweging van de belangen van het gehele vervoerwezen, daarmede strevende naar een economische opbouw van het Nederlandse vervoerapparaat in zijn totaliteit.

Utrecht.

J. VAN EXTER.

De Visserijconferentie der Verenigde Naties te Rome

... bevolkt de aarde, onderwerpt haar aan U en heerst over de vissen der zee... (uit Genesis 1)

Van oudsher heeft men de vis als een economisch goed beschouwd, dat de schepping ten dienste heeft gesteld van de mens. Er zijn dan ook reeds eeuwen geleden door bepaalde volkeren of bevolkingsgroepen exclusieve visserijrechten gevestigd. Zo noemt Mouton in zijn voortreffelijk werk ¹⁾ de rechten, welke in de 12e eeuw aan de monniken op het Schotse eiland May verleend werden en waardoor derden geen visserij in de nabijheid mochten bedrijven zonder toestemming van de monniken, aan wie zij bovendien tienden moesten betalen.

Behalve rechten zagen de volkeren voor wie de visserij een belangrijke bron van inkomsten betekende echter ook plichten, in die zin dat de visstand, wilde hij zijn economische betekenis behouden, beschermd moest worden. Er zijn beschermende maatregelen van Jacobus I en Karel I bekend uit de eerste helft van de 17e eeuw (Mouton, blz. 110).

Het is dus niet te verwonderen, dat met de stand van de huidige visserijtechniek deze beide aspecten van wat

men zou kunnen noemen „visserijrecht": de exclusieve visserijrechten binnen de grenzen der territoriale zee enerzijds, de maatregelen tot instandhouding van de visstand anderzijds, van steeds groter internationaal gewicht worden.

Zoals aan sommige lezers bekend zal zijn houdt de Commissie voor Internationaal Recht ²⁾ zich de laatste jaren intensief bezig met de problemen aangaande de volle zee, de territoriale wateren, het continentale plateau e.d. Deze commissie, welke binnenkort haar 7e zitting te Genève zal afsluiten, beoogt tot een stelsel van internationale rechtsregels te komen met betrekking tot de terreinen en ook tot de visserij.

Hoewel de visserij op een groot deel van de wereldzeeën bedreven wordt kan men stellen dat er een zekere biologische samenhang tussen land en zee bestaat, waardoor de bestaansvoorwaarden voor het plankton en daardoor ook voor de vis het gunstigst zijn binnen een zekere afstand der kusten. Het continentale plateau — het ware beter van plateau's te spreken — dat zich om alle continenten als onderzeese voortzetting uitstrekt, biedt deze gunstige bestaansvoorwaarden voor de vis en andere

¹⁾ Dr M. W. Mouton, *The Continental Shelf*, The Hague 1952.

²⁾ Zie o.a. „E.-S.B." no 1901 van 4 November 1953.

zeebewoners, hoewel men deze samenhang beslist niet absoluut moet zien. Behalve de tegenwoordige bodem-exploitatie op deze plateau's vormen ook de daarboven levende wezens voor vele landen aanleiding tot uitbreiding van de territoriale zee, zelfs tot 200 mijl. Volkenrechtelijk zijn beide terreinen: de shelfrechten op de bodem enerzijds, de geproclameerde visserijrechten boven de shelf anderzijds, gescheiden, maar de internationale praktijk en de politieke machtstrijd vermengen deze elementen en de betreffende plateau-landen beogen met hun expansieve territoriale eisen met betrekking tot de zee een gemengde vangst op te halen, nl. van minerale en van levende rijkdommen der zee.

De 9e Algemene Vergadering der V.N. heeft ingevolge een resolutie van 14 December 1954 een technische conferentie van visserijdeskundigen bijeengeroepen, welke het probleem van de internationale bescherming van de levende rijkdommen der zee moest bestuderen en wetenschappelijke en technische aanbevelingen moest doen als technische bijdrage aan het werk van de Commissie voor Internationaal Recht. Deze Commissie tracht o.a. tot enkele fundamentele rechtsregels voor de visserij te komen.

De internationale visserijwereld, die zeer regionaal geïnteresseerd en georganiseerd is, was nog nooit op zo'n wereldwijde schaal (51 landen, 12 internationale organisaties) bijeen als te Rome (van 18 April-10 Mei 1955) het geval was. Van een duidelijk gemeenschappelijk belang was geen sprake — de regionale belangensferen raken elkaar nauwelijks — terwijl daarenboven de verschillende delegaties zeer uiteenlopend gepluimd waren. Het verloop der conferentie was dan ook uiterst moeizaam.

De belangrijkste visserijlanden als Japan, de Verenigde Staten, Noorwegen e.a. Europese landen zonden visserijdeskundigen, terwijl de meeste van de 16 vertegenwoordigde Latijnsamerikaanse landen dergelijke deskundigen niet in hun delegaties opnamen. Laatstgenoemde groep, die met IJsland en enkele andere landen inderdaad als een groep optrad, had een gemeenschappelijke doelstelling, waardoor deze landen van het begin af aan duidelijker positie kozen dan de belangrijke visserijlanden.

Bij de uitgebreide biologisch-wetenschappelijke uitwisseling van gegevens zal hier niet worden stilgestaan en ik moge meer aandacht schenken aan enkele punten uit het eindrapport en aan de scherp aan de dag getreden tegenstelling tussen de opvatting van de zgn. „coastal states” — een aanduiding in zeer pregnante betekenis, want ieder visserijland is uit de aard der zaak een kuststaat — en de „andere landen”. Deze antithese wordt voor een groot deel veroorzaakt door de verschillen in belangensferen; de landen wier visserij uitsluitend of in hoofdzaak langs hun eigen kuststrook, zij het vaak op vrij grote afstand daarvan plaatsvindt en de landen die naast hun eigen kustvisserij visvangst in andere wateren, men denke bijv. aan de IJslandse wateren, bedrijven.

De kuststaat-opvatting.

De opvatting der kuststaten gaat uit van de nationale belangen; de visstand moet in „eigen” wateren ontzien worden ten behoeve van de nationale economie. In hoeverre onderdanen van andere landen belemmerd mogen worden in de uitoefening van de visserij hangt echter van de betreffende kuststaat af; de opvattingen te dien aanzien lopen wel uiteen.

In het eindrapport der conferentie lezen we in hoofdstuk VI, par. 2, dat de opvattingen binnen de groep van de kuststaatgedachte ver uiteen lopen en wel van het minimum-voorstel, aanvaard door de conferentie, nl. dat de kuststaat geacht moet worden een speciaal belang te hebben bij de bescherming van de levende rijkdommen der zee, grenzend aan zijn kust, tot het voorstel, dat alleen aan de kuststaat de controle en de beschermende maatregelen in gebieden bij zijn kust moeten worden toevertrouwd. Al deze opvattingen steunen op het argument, dat de kuststaat een speciaal belang heeft bij en verantwoordelijk is voor de bescherming van de biologische rijkdom nabij zijn kust en dat het dientengevolge het meest geschikt is om de bescherming van de visstand uit te oefenen.

Als belangrijkste doel van de bescherming der levende rijkdommen van de zeeën noemt het eindrapport: „het bereiken van de opbrengst, welke maximaal tolerabel is (optimum sustainable yield) om zich van een zo groot mogelijke voorziening aan voedsel e.a. zeeproducten te verzekeren”. Overschrijdt men die grens dan loopt de opbrengst snel terug.

Op deze doelstelling volgt dan een zin, welke zojuist als minimum-voorstel werd aangeduid en welke door de conferentie met 18 tegen 17 stemmen (Nederland stemde tegen) werd aanvaard, nl. als aanvulling van hoofdstuk II, par. 3. Zij luidt als volgt: „Wanneer men beschermende maatregelen opstelt dient rekening te worden gehouden met het bijzonder belang van de kuststaat bij het op peil houden van de productiviteit van de rijkdommen der volle zee in de nabijheid van zijn kust”.

De kuststaten verdedigden hun wensen deels met biologische deels met economische argumenten. De gedelegeerde van Mexico bijv. betoogde, dat de kuststaat door waterafvoer e.d. grote invloed heeft op de chemische samenstelling van de zee, hetgeen weer van beslissende betekenis is voor de levenskansen van de visstand. Deze stelling schijnt biologisch evenwel niet houdbaar te zijn.

IJsland daarentegen gebruikte het argument, dat 90 pCt van zijn export uit vis of visproducten bestond. Het besteedt belangrijke bedragen aan wetenschappelijk onderzoek en is op grond van zijn ervaring en zijn economische noodzaak het meest aangewezen land om beschermende maatregelen in de IJslandse wateren te nemen. De Latijnsamerikaanse landen en IJsland vonden ook nog steun bij India, Indonesië, Zuid-Korea, Nationalistisch China, Yoegoslavië.

Het standpunt van de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid.

Hoewel de tegenhanger van de kuststaat-visserijpolitiek niet scherp te omschrijven is zou men hier de aanvaarding van een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor het behoud van de natuurlijke rijkdommen der zee m.i. wel centraal mogen plaatsen. Men zou ook kunnen spreken van het beginsel van de vrije visserij op de volle zee, waar de landen tot deze groep behorend van mening zijn, dat de kuststaat zich dient te onthouden van toepassing van zijn beschermende maatregelen op onderdanen van andere landen zonder overeenstemming met de betreffende landen.

Deze mening komt voort uit de overwegingen:

dat beschermende maatregelen gebaseerd moeten zijn op wetenschappelijk en technisch feitenmateriaal;

dat de kuststaat niet noodzakelijkerwijze in een betere positie verkeert dan andere staten om wetenschappelijke waarheid te verschaffen;

dat alle belanghebbende staten het recht moeten hebben om vaststaand wetenschappelijk materiaal aan te dragen, dat op basis van gelijkwaardigheid met het materiaal van de kuststaten beschouwd dient te worden teneinde tot vaststelling van de vereiste beschermende maatregelen te komen.

Kort gezegd komt dit standpunt dus hierop neer: gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de landen, die een bepaald zeegebied bevissen, welke tot uitdrukking komt in gezamenlijke research en het gezamenlijk — liefst door middel van verdragsorganen — opstellen en uitvoeren van beschermende maatregelen.

Resultaten der conferentie.

Na zeer veel moeilijkheden kwam een rapport van 25 blz. tot stand, bestaande uit een zestal hoofdstukken.

Na het inleidende 1e hoofdstuk geeft hoofdstuk II in een klein bestek de doelstellingen van bescherming van de visstand weer. Hoofdstuk III duidt aan welke wetenschappelijke inlichtingen voor zulk een bescherming vereist zijn, terwijl hoofdstuk IV de soorten van beschermende maatregelen opsomt.

Hoofdstuk V beschrijft de belangrijkste internationale problemen op het gebied van de bescherming van de visstand, voor welke internationale maatregelen en procedures zijn ingesteld. Dit hoofdstuk geeft een nuttige opsomming van de reeds bestaande internationale regelingen in de 7 grote visserijgebieden:

N. Atlantische Oceaan; Z. Atlantische Oceaan; Middellandse Zee; Indische Oceaan; N. Pacific; Z. Pacific; Z. Poolzee e.a. walvisgebieden.

Het blijkt dat in al deze gebieden, behalve dat van de Z. Atlantische Oceaan, regelingen bestaan, zij het van zeer verschillende opzet en betekenis. Nederland is bijv. lid van de Internationale Raad voor het Onderzoek van de Zee (wetenschappelijk adviserend lichaam), van het Verdrag Maaswijdte Visnetten (regelend), van de Indo Pacific Fisheries Council (in hoofdzaak adviserend) en van de Internationale Walvisconventie (regelend). Laatstgenoemde conventie werkt mondiaal en beoogt de walvis o.a. door quotering van de vangst te beschermen, terwijl het Verdrag Maaswijdte Visnetten in hoofdzaak slechts de Noordzee bestrijkt en met 2 soorten beschermende maatregelen voor een twaalfstal vissoorten werkt, nl. minimum maaswijdten en minimum maten voor vis. Zo zijn er in totaal 11 conventies waarbij 42 verschillende landen zijn aangesloten.

Hoofdstuk VI toont de mogelijkheid tot toepassing van bestaande soorten internationale beschermende maatregelen en procedures op andere internationale beschermingsproblemen.

Ten slotte geeft hoofdstuk VII 9 algemene conclusies, waarvan hier slechts enkele worden genoemd.

Nadat in de eerste 2 conclusies gesteld is, dat men met de bestaande „conservation measures” op de goede weg is, spreekt men in *conclusie 3* de verwachting uit, dat men op deze weg zal voortgaan waar en wanneer nodig. Er wordt dan een aantal richtlijnen voor de opstelling van conventies gegeven, waarvan de 1e zich met de biologische draagwijdte van een conventie bezig houdt: of een regeling voor een bepaalde vissoort of voor alle vis in een bepaald gebied. Richtlijn 2 wil iedere conventie openstellen voor alle belanghebbende visserijstaten („all states fishing the resource”) en aangrenzende kuststaten. Richtlijn 7: „conventions should provide for effective enforcement”.

Conclusie 5 houdt zich bezig met geschillen tussen

staten over wetenschappelijke en technische kwesties. De oplossing van deze problemen moet worden gezocht, hetzij in arbitrage hetzij in de aanvaarding door visserij uitoefenende, maar niet door regelingen gebonden staten, van de verantwoordelijkheid om met de verdragsstaten samen te werken.

Conclusie 7 drukt de incompetentie van de Conferentie uit om een mening uit te spreken hoever de territoriale zee zich dient uit te strekken, hoever de jurisdictie van de kuststaat over de visserij dient te gaan of een mening over de wettelijke status van de wateren, welke zich uitstrekken boven de continental shelf.

Resumerend kan men zeggen, dat de conclusies van deze Conferentie, wat het werk van de Commissie voor Internationaal Recht betreft, vrij onbevredigend zijn uitgevallen. Er bestaat stellig behoefte aan nadere uitwerking van bepaalde punten, doch een volgende conferentie zou een duidelijker omschreven opdracht dienen te krijgen.

Het is met name een gemis, dat de conferentie zich niet heeft uitgesproken over de wenselijkheid om te komen tot een mondiale visserij-autoriteit. Blijkbaar is het denken in deze richting in de sfeer van visserij-administratie en visserij-onderzoek zelfs nog niet aan een eerste ontwikkeling toe.

De gunstige zijde der conferentie vormden de nuttige contacten, welke gelegd werden en het feit, dat men thans vrij nauwkeurig de wederzijdse standpunten en motieven kent.

*s-Gravenhage.

Mr F. J. VAN DER DUSSEN.

INTERNATIONALE NOTITIES

De Amerikaanse conjunctuur in het eerste kwartaal van 1955

De wederopleving van het economisch leven in de Verenigde Staten in de herfst van het vorige jaar — o.a. kenbaar aan de stijging van het reële *bruto-nationaal product* —, welke aan de milde recessie van 1953/1954 een eind maakte, heeft zich in dit jaar tot dusver voortgezet.

Ten einde in het kort na te gaan tot welke sectoren van het economisch leven deze opleving zich heeft uitgestrekt, is in het volgende onderzocht in hoeverre de verschillende bestanddelen van het bruto-nationaal product tot deze ontwikkeling hebben bijgedragen.

Bezien we allereerst de reële *overheidsbestedingen*. Deze namen aan de stijging geen deel; zij bevonden zich in het eerste kwartaal van dit jaar op dezelfde hoogte als in het vierde kwartaal van het vorige jaar. Deze stabilisatie betekende echter het einde van een medio 1953 ingezette voortdurende inkrimping dezer bestedingen, welke inkrimping, mede door de door haar indirect te weeg gebrachte voorraadliquidaties, waarschijnlijk juist de belangrijkste oorzaak voor de jongste recessie vormde.

Wat de *particuliere bestedingen* betreft, ook de investeringen van het bedrijfsleven in duurzame productiemiddelen en de particuliere consumptie van niet-duurzame goederen en diensten vertoonden reëel gemeten, in het eerste kwartaal van dit jaar geen stijging.

Wél stegen de particuliere consumptie van duurzame goederen, de woningbouw en de voorraadvorming van het bedrijfsleven. Wat deze laatste betreft, voor het eerst sinds medio 1953 vond weer enige voorraadvorming

plaats. De afnemning van de defensie-inspanning der federale overheid in de loop van 1953 en 1954, zich o.a. uitend in een slinkende orderportefeuille voor het ten behoeve van de defensie werkzame deel van het bedrijfsleven, bracht daar een aanzienlijke voorraadliquidatie te weeg, welke zich geleidelijk ook over andere bedrijfstakken uitbreidde. Met de stabilisatie der overheidsbestedingen in het eerste kwartaal van dit jaar, schijnt tevens aan deze voorraadliquidaties een eind te zijn gekomen.

De sectoren, waartoe de expansie tot dusver beperkt bleef, dat zijn dus de particuliere consumptie van duurzame goederen, de woningbouw en de voorraadvorming van het bedrijfsleven, omvatten tezamen nog geen 14 pCt van het totale bruto-nationaal product. Het valt daarom niet te ontkennen dat het herstel tot dusver nog slechts een betrekkelijk smalle basis heeft.

Hebben we in het voorgaande de mate van *spreiding* van de wederopleving aan een globaal onderzoek onderwerpen, thans zullen we haar *intensiteit* iets nader bezien. Het reële bruto-nationaal product nam van het vierde kwartaal van het vorige jaar op het eerste kwartaal van dit jaar toe met 1,7 pCt; op jaarbasis betekent dit een stijging van ca 7 pCt. Inmiddels zij er op gewezen, dat een stijging van het bruto-nationaal product op zichzelf geen welvaartsstijging en nog minder een verbetering van de conjunctuur behoeft te betekenen.

Een maatstaf voor de welvaartsvermeerdering wordt eerst gevormd door de stijging van het reële bruto-nationaal product per hoofd van de bevolking. Deze bedroeg in het eerste kwartaal van dit jaar op jaarbasis ca 5 pCt. Voor de verbetering van de conjunctuur vormt echter ook deze welvaartsstijging nog geen juist criterium. De welvaart zal immers, geheel afgezien van de conjuncturele ontwikkeling, toenemen als gevolg van de geleidelijke stijging der arbeidsproductiviteit. Om de conjuncturele opgang te meten dient daarom te worden bepaald, hoeveel de stijging van het reële bruto-nationaal product per hoofd van de bevolking zou hebben bedragen, indien deze geleidelijke vergroting der arbeidsproductiviteit niet zou hebben plaatsgehad. De hier bedoelde stijging nu blijkt in het eerste kwartaal van dit jaar slechts ca 1 pCt te hebben bedragen.

Hieruit blijkt wel, dat de wederopleving tot dusver, ook wat haar intensiteit betreft, niet spectaculair kan worden genoemd. Er vond dan ook geen merkbare verbetering in de werkgelegenheid plaats. De werkloosheid bleef ca 5 pCt van de beroepsbevolking bedragen.

N.E.I.

R. IWEMA.

AANTEKENING

Hoge olieprijzen in West-Europa

Een veelbesproken rapport.

De Secretaris van de E.C.E. heeft in Februari jl. aan de Kolencommissie der E.C.E. een rapport uitgebracht met als titel „The price of oil in Western Europe”. Dit rapport heeft, doordat de hoofdinhoud, reeds vóór dat de Secretaris der E.C.E. was gemachtigd het rapport voor publicatie vrij te geven, in de Engelse bladen was weergegeven en gecommentarieerd, vrij veel opschudding veroorzaakt. In het onderstaande willen wij enkele kernpunten uit dit rapport naar voren brengen en op enige onderwerpen van critiek nader ingaan.

Er gaapt, aldus het E.C.E.-rapport, een wijde kloof tussen de productiekosten van ruwe olie uit het Nabije

Oosten en die uit de dollarlanden. Indien de koppeling met de Amerikaanse prijzen zou worden verbroken, zouden de prijzen voor olie, afkomstig uit de bedoelde gebieden, die grotendeels naar West-Europa stroomt, aanzienlijk kunnen worden verlaagd, zonder dat de olieproductie daardoor behoeft te worden geschaad.

De publicatie van het rapport heeft tot uitgebreide en veelal kritische beschouwingen aanleiding gegeven, bijv. van de zijde van het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken, dat o.a. te kennen gaf, dat reeds bij de eerste kennisgeving van de inhoud omissies en fouten van betekenis waren ontdekt en dat men bepaald gekant was tegen een blijkbaar bepleite gouvernementele of intergouvernementele contrôle op de olieprijzen. In de tweede helft van Maart kwam het rapport ter sprake in het Engelse Lagerhuis, bij welke gelegenheid van régeringszijde werd medegedeeld, dat het rapport ernstig werd bestudeerd, zoals ongetwijfeld ook door andere regeringen werd gedaan. Er zijn echter, werd opgemerkt, leemten in het rapport.

Het is daarna echter de heer W. F. Bramstedt, president van de California Texas Oil Company Limited, geweest die zijn bezwaren tegen de inhoud van het rapport scherp geformuleerd onder woorden bracht. In de eerste plaats wijst hij er op, dat het de hoge belastingen zijn, welke door de diverse regeringen worden geheven, die verhinderen, dat de verbruiker ten volle de voordelen van het „mechanische tijdperk” kan genieten. Deze lasten bedragen 50 tot 75 pCt van de prijs, welke de verbruiker in Europa betaalt. De heer Bramstedt oppert voorts drie bedenkingen tegen het rapport. Door onvolledigheid, onnauwkeurigheid van uitleg en vaagheid, wat betreft het geven van een oplossing van de bestaande toestanden, welke volgens het rapport aanwezig zijn, bestaat o.a. het gevaar, dat:

1. degenen, die voorstanders zijn van meer uitgebreide regeringscontrôle, worden aangemoedigd, hetgeen alleen ten gevolge zou hebben, dat de ontwikkeling der hierbij betrokken landen wordt belemmerd. Inderdaad zou dit aanleiding kunnen geven tot een internationale prijspolitiek in plaats van de reële bescherming, die de verbruiker nu geniet ten gevolge van de vrije en actieve concurrentie tussen de oliemaatschappijen onderling en tussen deze maatschappijen en producenten van energie in andere vorm;
2. de geweldige grotere kapitaalsinvestering, nodig voor het zoeken en produceren, raffineren en distribueren, opgeroepen door de groeiende vraag naar olieproducten, achterwege zou blijven;
3. de betrekkingen met de belangrijke olieproducerende gebieden zouden kunnen worden vertroebeld.

Het investeringsprobleem.

Wij zouden deze punten wat nader willen bezien en beginnen met het investeringsprobleem, waarover in het jaarverslag over 1954 van De Koninklijke belangwekkende mededelingen worden gedaan. Reeds in het jaarverslag over 1953 werd onomwonden gesteld, dat, zo de groep haar positie op de wereldmarkt wil handhaven, hoge kapitaalsuitgaven onvermijdelijk zijn en dat, nu de kapitaalbehoeften van het internationaal aardoliebedrijf zodanig zijn toegenomen dat de kapitaalmarkt hierin niet meer ten volle kan voorzien, financiering slechts mogelijk is door een aanzienlijk deel van het netto-resultaat in het bedrijf te houden. Men voegt hieraan toe dat zelfs in de Verenigde Staten, waar kapitaal veel gemakke-

lijker dan elders verkrijgbaar is, naar schatting 90 pCt van de bruto-investeringen in de olie-industrie na de oorlog werd gedekt door bedragen verkregen door interne financiering.

Het investeringsprobleem heeft zich met name voorgedaan en doet zich nog voor in het Nabije Oosten, van waaruit de Westeuropese landen de benodigde ruwe olie in zeer grote hoeveelheden tegen — naar men aanneemt — veel te hoge prijzen, betrekken. Om de productie in deze gebieden tot het huidige peil te kunnen uitbreiden, moesten zeer grote kapitalen beschikbaar worden gesteld, nl.: in 1925, 1935, 1945 en 1951 resp. \$ 100, 350, 1.000 en 2.000 mln, terwijl de eind 1954 benodigde bedragen op meer dan \$ 3.000 mln werden geschat. Tussen 1945 en 1954 bracht de olie-industrie uit eigen middelen een investering van \$ 5.000 mln op, terwijl de olie-ontginning in dit deel der wereld een winst van \$ 2.000 mln voor de oliemaatschappijen opleverde, welke winst grotendeels werd geherinvesteerd ¹⁾.

Geven wij ons serieus rekenschap van de betekenis der hierbedoelde bedragen, dan kijken wij niet zo vreemd op bij kennisneming van een betoog van een Duitse deskundige, inhoudende dat de oliemaatschappijen niet alleen recht hebben op bevredigende winsten, doch ook op een verantwoorde risicopremie. Zij toch verrichten over de gehele wereld belangrijke en zeer kostbare exploratiewerkzaamheden (in Ecuador bijv. hebben zij daarvoor \$ 40 mln beschikbaar gesteld, zonder enig resultaat te bereiken) en zij zijn het ook die het gevaar lopen, dat haar bezittingen eenvoudig worden genaast, met veelal als vervolg dat de daarna door de desbetreffende landen te voeren politiek in vele opzichten te kort schiet. Voor deze schrijver staat het vast, dat slechts zeer kapitaalkrachtige particuliere maatschappijen in staat zijn, de verzorging der wereldmarkten te garanderen en hevige schokken op te vangen. Slechts wanneer bevredigende winsten gemaakt kunnen worden, kunnen de maatschappijen zware verliezen te boven komen zoals de naasting van haar bedrijven in Oosteuropese landen of zoals de nationalisatie van de bezittingen der Anglo-Iranian Oil Company in Iran.

Te ontkennen valt inderdaad niet dat de voorziening in de behoeften der diverse landen aan petroleum-producten inderdaad niet blijkt te zijn gebaat door een productie door vele afzonderlijke landen, die maar al te vaak naar eigen inzichten te werk gaan. Hoe moeilijk alleen al is het in die landen om aan kapitaal te komen! Te vrezen valt nochtans dat Mexico, Bolivia en Iran niet de enige landen zullen blijven, waar een nationale petroleumindustrie zal gaan functioneren, ondanks alle daaraan verbonden bezwaren, waarvan wij er reeds enkele hebben genoemd. Zal er ooit een tussenweg kunnen worden gevonden, als de grote oliemaatschappijen haar standpunt blijven handhaven, dat ook zelfs internationale controle niet zal kunnen worden aanvaard? Een Internationale Petroleum-Raad met zeer uitgebreide bevoegdheden, als indertijd is bepleit door Raj Narain Gupta in zijn boek: „Oil in the modern world”, zou hier goed werk kunnen doen ²⁾. Het is te betreuren dat naar deze stem uit India indertijd niet is geluisterd. Vele moeilijkheden op petroleumgebied en met name in Iran zouden dan zeer waarschijnlijk voorkomen hebben kunnen

worden en zeker niet de omvang en de scherpte hebben aangenomen als thans het geval is geweest.

Belastingen.

Wij hebben al gezien dat volgens de heer Bramstedt de belastingen 50 tot 75 pCt bedragen van de prijs, welke de verbruiker in Europa betaalt. Een andere deskundige constateert dat in de meeste Europese landen de c.i.f.-prijs door de belastingen met 100 tot 500 pCt wordt verhoogd. Mede daardoor zou zelfs een grote verlaging van de c.i.f. of af-raffinaderij-prijzen slechts een betrekkelijk geringe consumentenprijsverlaging medebrengen en niet veel bijdragen tot verruiming van de afzet.

Er is nog een ander punt dat in dit verband de aandacht verdient en wel de ongewoon snelle vergroting van de productie in het Nabije Oosten, waartegenover staat een snelle stijging van de productiekosten in de Verenigde Staten. De gemiddelde productie per bron is per dag 1,5 tot 2,5 ton in de Verenigde Staten, doch bij de Perzische Golf 700 ton. De totale kosten zijn er hoog, ook al omdat men vaklieden van zeer ver moet laten komen, maar desalniettemin zijn de productiekosten per ton zeer belangrijk minder dan elders. Zou men daarnaar de verkoopprijzen bepalen, dan zou de olie van uit het Nabije Oosten de gehele wereldmarkt veroveren en zouden de velden in Amerika en in Europa niet langer rendabel zijn en dus moeten worden stilgelegd.

Maar zelfs als men de thans geldende prijs van ruwe olie uit het Nabije Oosten ad \$ 1,97 per vat met 50 dollarcenten, zijnde 25 pCt zou verminderen, dan zou dit nog slechts neerkomen op 15 D.M. per ton (1 ton = 7 vaten) of 1,5 Pfennig per kg eindproduct, d.w.z. 25 pCt van de huidige prijs, hetgeen in feite geen betekenis zou hebben, gelet op het feit, dat de verkoopprijs zonder de daarop gelegde belastingdruk, betrekkelijk laag kan worden genoemd. Maar het zou een hypothetische vermindering blijken te zijn, omdat andere productielanden, ter bescherming van de eigen industrie, de tolmuren zouden gaan verhogen.

Met nog een omstandigheid moet rekening worden gehouden en wel dat de landen in het Nabije Oosten de eis hebben gesteld deel te hebben in de ruwe olie-winsten (de zgn. fifty-fifty-regeling). Het zal ook om deze reden moeilijk zijn de in aanmerking komende landen te overreden, bij te dragen tot een verlaging van de prijzen van ruwe olie ten koste van hun revenuen. Doch het zal zeker niet gebeuren zo lang de Europese regeringen aan belastingen op olie evenveel, zo niet meer innen, dan deze landen.

Het Nabije Oosten.

Het staat wel vast dat de landen in het Nabije Oosten zich hevig zullen verzetten tegen elke poging de olieprijzen in West-Europa te verlagen, daar een prijsverlaging zou leiden tot daling van hun inkomsten uit hoofde van de winstdelingsovereenkomsten, die deze landen met verscheidene oliemaatschappijen hebben lopen. Het gaat hier waarlijk niet om geringe bedragen.

Alleen al de Aramco behaalde in Saoedi-Arabië over 1954 een winst van \$ 425 mln, waarmede de baten voor het land zelf wel zullen overeenkomen, zo ze nog niet hoger zijn. Sommige bladen spraken zelfs van een economische ineenstorting van landen als Saoedi-Arabië, Iran, Irak etc. als de oliewinning zou worden stopgezet of drastisch ingeperkt.

¹⁾ Volgens de beschikbare cijfers was de deelname van de Verenigde Staten en van het publiek aan deze ontwikkelingen vrij gering, nl. in de orde van grootte van \$ 500 mln., hetgeen wel ongeveer overeenkomt met het cijfer van 90 pCt d.m.v. interne financiering, als in het jaarverslag van de Koninklijke genoemd.

²⁾ Men zie ons artikel: „Petroleum-Perspectieven” in Socialisme en Democratie van April 1951.

Onafhankelijke raffineurs.

Over één punt heeft de heer Bramstedt zich niet uitgelaten en dat is over de positie der onafhankelijke raffineurs, die blijkbaar gedwongen worden de leiding van de grote maatschappijen bij de prijspolitiek te volgen. Zij zijn verder ook onderworpen aan beperkingen op het gebied der distributie. Daartegen is scherp verzet gerezen, met name in Zwitserland en Italië, en men houdt er rekening mede dat de hierdoor in het leven geroepen onordelijke toestanden verder om zich heen kunnen gaan grijpen.

Dr Gunnar Myrdahl, de samensteller van het E.C.E.-rapport, wijdt aan dit onderdeel uitvoerige besprekingen en merkt in dit verband op dat de invoer van olie uit Rusland en Roemenië tot dusverre geen invloed op het prijspeil heeft gehad, doch dat een grotere invoer er zeer wel toe zal kunnen leiden, dat de zaken geheel anders zullen komen te staan. Men verlieze hierbij niet uit het oog dat de Regeringen van de Westeuropese landen geen bezwaren hebben ingebracht tegen publicatie van het rapport en dat het Britse Ministerie van Financiën een diepgaand onderzoek overweegt naar de structuur van de prijzen, welke de internationale aardolie-concerns in Groot-Brittannië voor hun producten vragen. De Minister van Handel wees in dit verband op de monopolie-commissie, die speciaal werd ingesteld om prijsverstarring te voorkomen en onwettige kartelafspraken te onderzoeken. Veelbetekenend is wel, dat deze verklaring werd afgelegd, nadat hij beslist kennis hebben genomen van het olierapport van de E.C.E. Dit wijst er op dat de Engelse Regering door het E.C.E.-rapport ernstig is verontrust.

Conclusies.

Het E.C.E.-rapport heeft deining veroorzaakt, zoals dat in 1952 is geschied na het besluit van President Truman tot het vrijgeven voor publicatie van een aan hem uitgebracht rapport van de Federale Handelscommissie inzake hoge olieprijsen en wat dies meer zij, ten gevolge waarvan het Bureau voor Buitenlandse Hulpverlening circa \$ 70 mln te veel zou hebben betaald voor de levering van olie aan West-Europa. Dat geval is in de doofpot geraakt.

Desalniettemin heeft Dr Gunnar Myrdahl termen aanwèzig geacht, de zaak opnieuw aan de orde te stellen. Hij moet toch wel geweten hebben wat hij deed en hij heeft de morele steun gekregen van de landen, die in de Kolencommissie zijn vertegenwoordigd.

Het probleem waarom het hier gaat, is uitermate moeilijk en zeker niet met een handomdraai op te lossen. Het vertoont allerlei facetten. Maar het ware te wensen dat de internationale oliemaatschappijen bereid zouden worden gevonden medewerking te verlenen aan pogingen, de verontruste publieke opinie in West-Europa op een meer afdoende wijze te kalmeren dan door middel van een of ander interview. Daarvoor staat er te veel op het spel.

Haarlem.

F. S. NOORDHOFF.

GELD- EN KAPITAALMARKT**De geldmarkt.**

Op de geldmarkt werd de 21ste ditmaal geruisloos gepasseerd. De markt bleef zeer ruim met nagenoeg onveranderde marktdisconto's en callgeld op het minimum van ½ pCt. Het feit, dat er ook in de week 13-20 Juni

weer gebruik werd gemaakt van de mogelijkheid om bij de Agent schatkistpapier te kopen (i.c. f 25 mln aan biljetten) wees op een zeker vertrouwen bij de betreffende geldgevers, dat'er voorlopig geen ernstige verkrapping voor de deur staat.

De kapitaalmarkt.

Op de Amsterdamse aandelenmarkt was de afgelopen week nog duidelijker dan vorige weken het verschijnsel waar te nemen, dat de koersstijging der lokale fondsen die der grote internationale concerns overtrof. Voorts was er bij deze laatste wederom van achterblijven vergeleken bij de voortgezette hausse in Wallstreet sprake. De verklaring van deze ontwikkeling is waarschijnlijk in hoofdzaak deze, dat het marktbeeld hier te lande de laatste tijd in meerdere mate door de aankopen van het Nederlandse publiek dan door buitenlandse vraag wordt beheerst. Dit is vooral hierom van belang, daar de binnenlandse (vnl. particuliere) beleggers nog steeds minder heil zien dan hun (vnl. institutionele) Amerikaanse collega's in fondsen als Koninklijke, Unilever en Philips, die zeer sterk zijn, en waarvan op langer termijn nog veel goeds wordt verwacht, doch die op de huidige koersen slechts een direct rendement van 3½ pCt of lager afwerpen. Wellicht hangt hiermede ook ten dele de grotere belangstelling samen, die gedurende de laatste weken aan de dag werd gelegd voor aandelen A.K.U., waarvan het rendement hoger is. Gedurende de verslagweek haalde dit fonds het slotdividend ad 11 pCt méér dan in. Hierbij was echter nog een andere factor in het geding, nl. het — inmiddels weer tegengesproken — gerucht, dat er vergunning zou worden verleend voor aankopen door Duitse ingezetenen van Nederlandse effecten hier te lande, een bericht dat ook op aandelen Hoogovens één stimulerende werking had.

De inschrijving op de derde der onlangs op de Nederlandse markt aangekondigde drie buitenlandse obligatie-emissies, nl. de 4 pCt lening Zuid-Afrika, overtrof alles wat oude beursrotten zich over majoreren konden heugen. Bij een beschikbaar bedrag van f 50 mln werd volgens circulerende geruchten voor niet minder dan f 1.500 mln ingetekend. Sommige inschrijvers zouden zelfs voor de gehele lening tegelijk hebben ingeschreven. Voor de obligaties Noorwegen en Naphtachimie, die de vorige week a pari werden geëmitteerd, kwamen koersen van 103 en 103½ tot stand, zodat de gelukkigen, die iets kregen toegewezen, reeds onmiddellijk een zoet winstje behaalden.

Aand. indexcijfers (1953 = 100)	17 Juni 1955	24 Juni 1955
Algemeen	197,3	198,8
Internat. concerns	252,2	254,4
Industrie	153,3	156,4
Scheepvaart	141,0	143,6
Banken	143,6	142,3
Indon. aand.	147,4	145,2
Aandelen		
Kon. Petroleum	586¼	590½
Unilever	424¼	427
Philips	399¼	404¼
A.K.U.	298½	302¼ ex div.
Kon. N. Hoogovens	331½	335
Van Gelder Zn	386½	297½
H.A.L.	180	183
Amsterd. Rubber	126½	121
H.V.A.	146¼	142
Staatsfondsen		
2½ pCt N.W.S.	79%	79%
3-3½ pCt 1947	101½ ^{1/16}	101¼
3 pCt Grootboek 1946	99 ^{10/16}	100
3 pCt Dollarlening	98	98½
Diverse obligaties		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	102¼	102
3¼ pCt Bkv. Ned. Gem. 1954 II/III	100½	100 ^{1/16}
3½ pCt Philips 1948	103¼	102½
3¼ pCt Westl. Hyp. Bank	100¼	100¼

J. C. BREZET.

De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Mei 1955

De algemene toestand van de geldmarkt.

De geldmarkt was opnieuw vrij eng bij de aanvang van de maand Mei. Het volume van de aangeboden callgelden viel daarenboven op een buitengewoon laag peil terug, ingevolge de storting op de jongste staatslening, die plaatsvond op 6 Mei. Nadien werd het aanbod wel enigermate gereconstitueerd, doch de markt bleef overwegend eng. Ook buiten de verrekking nam het aanbod daggelden af, daar de liquiditeiten van parastatale instellingen blijkbaar meer naar de Schatkist werden gedraïneerd.

Verloop van de credietverlening

	Portefeuille handelspapier Nationale Bank	Herdisconto door de private banken	Krediet verleend aan de economie door de private banken
	(in mln franken)		
31 Dec. '54	9.512	9.126	39.210
31 Jan. '55	6.752 a)	7.439	40.046
28 Febr. '55	5.893 b)	6.860	40.520
31 Mrt '55	7.135	6.053	42.096
30 Apr. '55	5.616	6.543	41.186
2 Juni '55	7.218	—	—

a) Cijfer begin volgende maand, meer karakteristiek voor de vervalddag.

De einde Mei vervalddag bracht opnieuw een groter beroep op herdisconto bij de Nationale Bank; vermoedelijk komt zulks evenwel gedeeltelijk op rekening van het Herdiscontering- en Waarborginstituut, dat bij onvoldoende aanbod van callgelden een deel van zijn portefeuille accepten bij de Centrale Bank moet mobiliseren. Dit herdisconto figureert eveneens onder de post „Portefeuille handelspapier” op de balans van de Nationale Bank.

De toestand van de banken.

Enkele cijfers uit de globale bankstaten

	31 Dec. 1954	28 Febr. 1955	31 Mrt 1955	30 April 1955
	(in mln franken)			
Actief.				
Krediet aan de private economie	39.210	40.520	42.096	41.186
a. handelswissels	11.742	13.013	14.487	13.225
b. prolongaties en voorschotten	1.447	1.190	1.123	1.156
c. kaskredieten	17.108	17.336	17.365	17.937
d. accepten	8.913	8.981	9.121	8.868
Krediet aan de Overheid	46.488	48.213	49.729	49.735
Passief.				
Bankiers	6.728	6.834	8.344	8.001
Deposito's totaal	72.339	72.547	75.317	74.951
op zicht	61.870	62.289	64.421	63.983
op termijn	10.469	10.258	10.896	10.968
Kasbons	2.894	3.079	3.188	3.249
Totaal vreemde werkmiddelen	81.961	82.460	86.849	86.201
Totaal eigen middelen	6.705	6.682	6.731	6.813

Einde April zijn de bankdeposito's licht teruggelopen, en vermoedelijk bracht de maand Mei een verdere stabilisatie. De portefeuille handelspapier bereikte op 31 Maart een toppunt, dat wel enigszins in verband mag worden gebracht met de balansopschik van een paar grootbanken, die op die datum hun boekjaar sloten. De opname der kaskredieten is eveneens nog verder toegenomen.

De obligatiemarkt.

De maand Mei opende met een lichte koersherneming der obligaties; die samenviel met een vermindering van de activiteit op de aandelenmarkt. Aanvankelijk betrof de hausse alleen het papier met korte looptijd. Na het sluiten

van de inschrijving op de 4 pCt Staatslening 1955/75 op 6 Mei werd deze koersverbetering meer algemeen.

Een lening van 400 mln frank van de stad Luik, van het 4 pCt type met 20 jaar looptijd en uitgegeven à 95 pCt, kon slechts zeer traag worden geplaatst. Anderdeels kondigde de stad Antwerpen een nieuwe lening van 750 mln frank aan tegen dezelfde voorwaarden als deze van Luik. Ook op de Kongolese markt plaatst de Overheid thans een nieuwe 4 pCt lening met 20-jarige looptijd. Deze emissie wordt uitgegeven à 97,50 pCt van de nominale waarde en is terugbetaalbaar, a pari, door uitloting vanaf het 6e tot het 19e jaar. Nadien werd deze lening ook voor intekeningen in België opgesteld. Volgens deze voorwaarden bereikt het gemiddeld rendement van deze obligaties 4,25 pCt.

Rentestand op de obligatiemarkt a)

(in pCt per einde maand)

	Gemiddelde looptijd	Aug. 1948	Juni 1950	Juni 1951	Mrt 1955	Apr. 1955	Mei 1955
Staatsrenten	langlopende	4,77	4,38	4,68	4,17	4,18	4,17
Staatsfondsen	7 à 8 jaar	4,83	4,63	5,24	4,40	4,44	4,41
Kasbons steden	5 à 6 jaar	5,07	4,49	5,37	4,81	4,83	4,82
Kasbons parastatale instellingen	ca 9 jaar	—	—	5,41	4,44	4,48	4,51
Private instellingen	10 à 12 jaar	6,06	5,43	6,08	4,60	4,73	4,74

a) Reële rendementen — rekening gehouden met agio en disagio tegenover terugbetalingsprijs.

Bron: Kredietbank.

De aandelenmarkt.

Het koersspel brokkelde tijdens de maand Mei lichtjes af. De beurs van Brussel werd blijkbaar sterk beïnvloed door Parijs. Grote realisaties voor Franse rekening hebben te Brussel op de koersen gewogen, en wel inzonderheid op deze van enkele „vedetten”.

De periode van de koersterugloop bleek evenwel van korte duur, daar reeds in de loop van de derde week de herneming intrad. Per saldo bedraagt de daling 0,9 pCt, doch zij treft alle beursrubrieken op 2 na: de steenkolen- en de gas- en electriciteitswaarden. De steenkolenwaarden reageerden op de aankondiging van de verhoging der prijzen van de huisbrand. Tussen de dalingen is die van de glassector de belangrijkste; ook de textielwaarden bleven uitgesproken zwak.

Beurs van Brussel

	29 April 1955	31 Mei 1955	Beweging in pCt
Banken	295,7	291,1	— 1,6
Portefeuille	271,1	270,2	— 0,3
Trusts	198,1	194,9	— 1,6
Gas en electriciteit	286,5	288,0	+ 0,5
Metaalnijverheid	255,0	247,9	— 2,8
Scheikundige producten	209,2	205,0	— 2,0
Steenkolenmijnen	208,1	213,7	+ 2,7
Spiegelglas	120,8	115,7	— 4,2
Glasblazerijen	176,5	169,3	— 4,1
Bouwnijverheid	271,7	261,9	— 3,6
Textiel	150,0	144,4	— 3,7
Koloniale	670,8	658,5	— 1,8
Voeding	142,7	142,4	— 0,2
Verscheidene	313,8	306,8	— 2,2
Brouwerijen	74,9	73,7	— 1,6
Papierenijverheid	559,4	546,3	— 2,4
Warenhuizen	473,6	466,6	— 1,5

Algemeen 283,9 | 281,3 | — 0,9

Bron: Kredietbank.

Het gemiddeld netto beursrendement steeg einde Mei tot 3,27 pCt tegenover 3,18 pCt de vorige maand. De koersdaling en enkele dividendverhogingen speelden hierin een rol.

Kortenbergh.

Dr L. DELMOTTE.

Abonneert U op

De Economist

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman,
A. M. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50;
fr. p. post f 23.60; voor stu-
denten f 19.—; fr. per post
f 20.10.

Abonnementen worden aan-
genomen door de boekhandel
en door uitgevers

De Erven

F. Bohn te Haarlem

Bij ondergetekenden zijn verkrijgbaar:

het **Bericht**

betreffende de verwisseling van aandelen en/of certificaten van aandelen

Bolte & Gorter N.V.

N.V. IJzerhandel Gebr.- van Campen

W. J. Stokvis' Koninklijke Fabrik van Metaalwerken N.V.

in gelijke nominale bedragen aandelen

N.V. Verenigde Industrie- en Handelmaatschappij „Vihamij”

waarvoor de aanmelding uiterlijk **Dinsdag 5 Juli 1955** dient te geschieden,

waarin opgenomen het **Prospectus**

betreffende de

Uitgifte

van

nom. f 1.000.000,- aandelen

N.V. Verenigde Industrie- en Handelmaatschappij „Vihamij”

in stukken van f 1000,- aan toonder,
desgewenst in certificaten van f 100,-,

tot de koers van 100 pCt.,

uitsluitend voor houders van claimbewijzen, welke emittenten ter beurse zullen doen
verhandelen van **Vrijdag 8 Juli** tot en met de dag van inschrijving **Vrijdag 15 Juli 1955.**

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.
ESCOMPTOBANK N.V.
HÖRCHNER & GÖTZEN

Amsterdam, 22 Juni 1955.

RECENTE ECONOMISCHE PUBLICATIES

- W. M. Batyrjow: Die Organisation und Planung des Geldumlaufs in der U.d.S.S.R.* Die Wirtschaft, 1955, 294 blz., f 10,05.
- Adolf A. Berle, Jr: The twentieth-century capitalist revolution.* London 1955, IX + 157 blz., f 5,70.
- Irving Bernstein: Arbitration of wages.* Berkeley Un. Calif. Press 1954, 135 blz., f 14,70.
- Norman Shape Buchanan en Howard Sylv. Ellis: Approaches to economic development.* Fund, N.Y. 1954, 508 blz., f 21,—. A general analysis of the economic development of the underdeveloped areas of world.
- Changing American market,* by the editors of Fortune. N.Y. 1955, 304 blz., f 18,90. The results of 18 months of research into the United States consumer market, originally published as 12 articles in „Fortune” between August, 1953, and August, 1954.
- M. Dobb: On Economic Theory and Socialism.* Routledge, 1955, 301 blz., f 12,40.
- J. van Doorslaer: De Kredietopening, theoretische en praktische handleiding.* Antwerpen 1955, 242 blz., f 22,50.
- John Kenneth Galbraith: Economics and the art of controversy.* (1954 Brown & Haley lectures). Nw Brunswick N.J. 1955, 120 blz., f 11,—.
- A. L. Gitlow: Wage Determination under National Boards.* Prentice-Hall 1955, 248 blz., f 24,95.
- Raymond W. Goldsmith: A study of saving in the United States.* Princeton N.J. 1955, 2 Vol. 1.168 blz., f 121,50. The first two volumes of a projected three-volume study of annual estimates of saving and its components in the United States for the period 1897-1949. Vol. I consists of more than 500 annotated tables, Vol. II discusses principles and problems of deriving these estimates.
- Harold G. Halcrow ed.: Contemporary readings in agricultural economics.* N.Y. 1955, 430 blz., f 16,60.
- Seymour Edwin Harris: John Maynard Keynes: Economist and policy maker.* N.Y. 1955, 248 blz., f 12,60. A survey of Keynes' career and his ideas, assessing his influence.
- Rudolf Isay: Die Geschichte der Kartell-gesetzgebungen.* Berlin 1955, 92 blz., gr. oct., f 12,—.
- Dr. Helmut T. Kemmer: Technik der Aussenhandelsfinanzierung.* Frankf. a. Main 1955, 124 blz., f 7,15.
- Het huurvraagstuk.* Geschr. v. d. Prof. Teldersstichting I, 's-Gravenhage 1955, VIII + 104 blz., Franse en Engelse summary. f 1,90.

- Dr T. P. van der Kooy: *Om welvaart en gerechtigheid*. Wageningen 1954, 172 blz., f 8,90.
- Dr B. C. J. Lievegoed: *Het arbeidsveld der sociale paedagogie*. Intreerede Rotterdam. Haarlem 1955, 32 blz., f 1,90.
- A. Maisenberg: *Die Preisbildung in der Volkswirtschaft der U.d.S.S.R.* (aus dem Russischen). Berlin 1955, 272 blz., f 9,45.
- André Marchal: *Méthode scientifique et science économique*. T. II, Problèmes actuels de l'analyse économique. 1955, 316 blz., f 41,30.
- James Ackley Maxwell: *Fiscal Policy; its techniques and institutional setting*. N.Y. 1955, 224 blz., f 12,40. A study of government expenditure and revenue as balancing factors to secure economic stabilization.
- Horst Mendershhausen: *Two postwar recoveries of the German economy*. Amsterdam 1955, 130 blz., f 12,—.
- D. Calif: *Government Purchasing and Competition*. Calif. Un. Press 1955, 230 blz., f 17,70.
- E. R. Rolph: *The theory of fiscal economics*. Cambr. Un. Press 1955, 310 blz., f 20,05.
- René Sedillot: *Toutes les Monnaies du Monde*. Paris 1955, 555 blz., f 33,10.
- Short term economic forecasting. N.J. 1955, 517 blz., f 30,90. (National Bureau of Economic Research Publ; Conference on research in Income and Wealth, Studies in income and wealth v. 17).
- Dr Ir F. de Soet: *Aanvullende werkgelegenheid*. Leiden 1955, XII + 175 blz., f 10,50.
- Prof. Dr F. J. H. M. van der Ven: *Bedrijfsleven en Democratie*. Leiden 1955, 210 blz., f 12,—.
- George Winder: *The free convertibility of Sterling*. London 1955, 62 blz., f 1,70.
- Barbara Wootton: *The social foundations of wage policy*. London 1955, f 9,30.
- J. R. Zuidema: *Ervaringen met de monopoliewetgeving in Engeland*. Openbare les Rotterdam, Haarlem 1955, 35 blz., f 1,75.
- K. F. Bussmann: *Finanzierungsvorgänge*. München 1955, XII + 126 blz., f 7,40.
- S. R. Cave: *Budgetary Control*. Standard costing and factory administration. London 1955, 152 blz., f 14,75.
- Marvin L. Fair: *Port Administration in the United States*. Cambr. Mrlnd 1954; XII + 217 blz., f 24,70.
- Ernst Gerwig: *Organisation und Führung industrieller Unternehmungen*. Stuttgart 1955, 320 blz., f 24,—. Zweite Neubearbeitete erweiterte Auflage.
- Kermit O. Hanson: *Managerial statistics*. N.Y. 1955, 320 blz., ill., diagr. f 25,95.
- Josiah Brooks, Heckert & James D. Wilson: *Business Budgeting and Control*. N.Y. 1955, 447 blz., 2nd ed., f 27,80.
- Werner Hürlimann: *Betriebsabrechnung der Eisenbahnunternehmungen*. Diss. Bern 1954, 131 blz., f 7,50.
- Het Jaarverslag: Rapport van de Commissie Jaarverslaggeving van het Verbond van Nederlandsche Werkgevers, het Centraal Sociaal Werkgevers-Verbond, het Katholiek Verbond van Werkgeversvakverenigingen en het Verbond van Protestants-Christelijke Werkgevers in Nederland. 's-Gravenhage 1955, 22 blz., gr. oct. f 2,—.
- Günther Koberstein: *Unternehmenszusammenschlüsse*. Essen 1955, 116 blz., f 8,20. Betriebswirtschaftliche Bibliothek.
- G. P. Krag: *Personality Factors in Work and Employment*. Mayflower 1955, 269 blz., f 17,70.

Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat...

zijn Remington producten onmisbaar voor U.

Uw Remington droogscheerapparaat zorgt dat U de hele dag perfect geschoren bent.

Op Uw kantoor is Uw correspondentie 'n lust om te zien en te lezen dank zij de

Remington schrijfmachine. De boek-

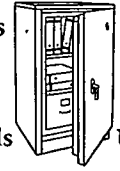
houding wordt op de Remington boekhoud-
machine accuraat en overzichtelijk

gevoerd. Uw administratie is dank zij een „pasklaar” voor Uw bedrijf

gemaakt Remington systeem, waar-
bij ook de Remington tel- en rekenmachines 'n

grote rol spelen, volkomen verantwoord en efficiënt. En 's avonds... kunt U rustig slapen

in het besef dat Remington's brandvrije
kasten Uw gehele bedrijfs administratie

100% beveiligen! Als U méér over
Remington producten en systemen weten wilt,
vraagt U eens inlichtingen!

Remington Rand

FAKKELDRAGERS DER EFFICIENCY

Verkoopkantoor: Kalverstraat 3-5, Amsterdam.
Kantoren in: Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Den Haag,
Leeuwarden, Maastricht, Roermond, Rotterdam, Utrecht.

Grote onderneming in de Levensmiddelen-
branche zoekt een

ACTIEF HANDELSMAN

voor aankoop van en contrôle op de samenstel-
ling en de verwerking van tropische producten.

Goede algemene ontwikkeling (middelbaar on-
derwijs), commerciël inzicht en ervaring zijn
strikte vereisten.

Verdere opleiding in de praktijk zal plaats
vinden in het eigen bedrijf.

Behoorlijke talenkennis (lieft ook Spaans of
Portugees) strekt tot aanbeveling.

Bij gebleken geschiktheid zeer goede vooruit-
zichten. Leeftijd \pm 30 jaar.

*Brieven met volledige inlichtingen omtrent opleiding, levens-
loop en handelservaring, onder bijvoeging van recente pas-
foto worden ingewacht onder No. 76-1 van dit blad en
zullen strikt vertrouwelijk worden behandeld.*

Naamloze Vennootschap

Pietersen & Co's Automobielbedrijf N.V.

gevestigd te ROTTERDAM.

UITGIFTE van

f 400.000.— AANDELEN

in stukken, groot

f 1.000.— nominaal aan toonder

voor de helft delende in de winst over 1955 en ten volle in die
over de volgende boekjaren

tot de koers van 112 %

uitsluitend voor houders van claims van uitstaande aandelen.

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op boven-
genoemde aandelen openstellen op

DONDERDAG 30 JUNI 1955

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur ten kan-
toere van N.V. Slavenburg's Bank te ROTTERDAM, 's-GR-
VENHAGE en SCHIEDAM en van Mählers Bank N.V. te
AMSTERDAM, op de voorwaarden, vermeld in het prospectus
dd. 23 Juni 1955.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten, alsmede — tot een be-
perkt aantal — jaarverslagen over 1954 en statuten, zijn bij
de inschrijvingskantoren verkrijgbaar.

N.V. SLAVENBURG'S BANK
MÄHLERS BANK N.V.

Rotterdam,
23 Juni 1955.
Amsterdam,

Het beheer van pensioenfonds

Beheerders van pensioenfonds dragen
een grote verantwoordelijkheid. Hun
taak wordt aanmerkelijk verlicht indien
zij gebruik maken van de adviezen van
ons gespecialiseerde

Bureau voor Pensioenfonds

DE TWENTSCHE BANK

Uw financiële raadsman

Naamloze Vennootschap

SLAVENBURG'S BANK

gevestigd te Rotterdam

UITGIFTE van

2.500 aandelen aan toonder,
elk groot f1.000.- nominaal,

voor de helft delende in de winst over 1955 en ten volle in
die over volgende boekjaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op boven-
genoemde aandelen, uitsluitend voor houders van claims van
uitstaande aandelen, openstelt bij haar kantoren en agent-
schappen en bij Mählers Bank N.V. te Amsterdam, op

DINSDAG 5 JULI 1955

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur

tot de koers van 115 %

op de voorwaarden, vervat in het prospectus dd. 27 Juni 1955.

N.V. SLAVENBURG'S BANK.

Rotterdam, 27 Juni 1955.